

GEORGE TABORI

MEIN KAMPF

Személyek

HERZL ■ LOBKOWITZ ■ HITLER ■ GRETCHEN ■
HALÁL ASSZONY ■ HIMMLISCHST ■ ÁGYRAJÁRÓK /
TIROLI TAHÓK ■ LEOPOLD, SZOLGA ■
CSENDŐRÖK ■ MICI, TYÚK

Bécs, 19.. tele - Éjjeli menedékhely a Blutgassén

Mindig játszottok és tréfálkoztok? muszáj így tennetek! ó, barátaim! lel-
kembem, de, matcsak és gesztok csak szentekig
Hölderlin

ELSŐ FELVONÁS

Hajnali derengés. Csütörtök. Havazik. Lobkowitz imádkozik. Egy kakas kukorékol. Az ágyrajárók felébrednek, kikászálódnak az ágyból, hogy a városba rohanjanak. Jön Herzl, egy rakás eladatlan könyvet egyensúlyoz természetellenesen erős jobb karján

LOBKOWITZ Szóval itt vagy.

HERZL Itt volnék?

LOBKOWITZ Csak nem akartál elosonni mellettem?

HERZL Dehogyan, uram.

LOBKOWITZ Kialtottam a sötétben az égő csipkebokor mögött, hol vagy, Schlomo Herzl, ezt kialtottam: hol vagy, hol, de nem volt ott más, csak a hó csöndje. Épp most találtam ki egypár új parancsolatot. Először is: Istenből elég egy, az pedig én vagyok. Másodsor: ha már nem tudod tisztelni szüleidet, legalább hetente egyszer hívd fel őket. Harmadsor: mielőtt megkívnád felebarátod feleségét, győződj meg róla, nem szőrös-e a lába. Hogy megy az üzlet?

HERZL Siralmasan.

LOBKOWITZ Saját kárán tanul az ember.

HERZL Akkor hogy lehet, hogy én még ostoba maradtam?

LOBKOWITZ Azért maradtál ostoba, mert túl sokat problémázol. Aki sokat problémázik, az kicsinyhitű, gondolj inkább arra, mi van feletted az égben.

HERZL A hitet nem lehet kikényszeríteni, uram.

LOBKOWITZ (megüti) Ne csökönyösködj, féreg!

HERZL Á, honnan is venném hozzá a bátorságot!

LOBKOWITZ A tanult bolond a legrosszabb bolond.

HERZL Egy vitából mindig a vesztes kerül ki győztesen.

LOBKOWITZ Ezt meg ki mondta?

HERZL Te magad.

LOBKOWITZ Nem emlékszem.

HERZL A Vörös-tengernél, amikor kettévált.

LOBKOWITZ Vagy úgy, nem rossz trükk, mi? Harmincezer egyiptomi fulladt bele!

HERZL Húszezer.

LOBKOWITZ Huszonöt?

HERZL Hús.

LOBKOWITZ Elég. Kétségbe vonod a mindentudásomat. Pofátlan disznó. (Megüti)

HERZL Ha nem kételkedem, mi vagyok?

LOBKOWITZ Mi vagy akkor, ha csak kételkedel?

HERZL Hát teológus, az nem.

LOBKOWITZ Én sem vagyok az.

HERZL Akárhogy is, uram, ilyen megtört szívet, mint az enyém, nem vethetsz meg.

LOBKOWITZ Mondtam én, hogy megvetlek?

HERZL Féregnek nevezted.

LOBKOWITZ Mi bajod a féregekkel?

HERZL Ki van velem, ha te ellenem vagy? Ellenségeim szorongatnak.

Épp tegnap éjjel közölte egy pincér a Central kávéházban, hogy kutyáknak és zsidóknak tilos a bemenet

LOBKOWITZ Kutyáknak is? Hallatlan! -- Tanulj meg félni engem, és senkitől nem kell félned a kávéházakban.

Odakint feltűnik Hitler, egy házszámat keres, eltűnik

Láttam egyszer, hogy egy koponya szökdécselt Bécs vizein, és azt mondtam neki: vízbe fojtottál valakit, hát vízbe fojtottak téged is, de mivel igazságos vagyok, ugyanúgy vízbe fojtják majd azokat is, akik téged vízbe fojtottak. Egyébként hány Bibliát adtál el az éjjel?

HERZL Ötöt.

LOBKOWITZ Hazudsz, (Megüti)

HERZL Hármat.

LOBKOWITZ Melyik változatot?

HERZL A Luther-félt.

LOBKOWITZ Azt nevezted te Bibliának?

HERZL Nem én, uram, ő.

LOBKOWITZ Kibaszott renegát, nem elfelejtetted a legszebb parancsolatomat, hogy tudniillik nem azért esett rád a választásom, mintha valami különös személyiség volnál, a legkevésbé sem, csakis azért választottalak téged, te féreg, hogy segíts felépíteni a királyságomat ebben a hóban, ezen a napkelte előtti iszonyú órán, amelyen eldőlhet, üdvözülsz-e, vezekelj tehát, amíg nem késő. De azt ajánlom, térj meg még ma, vissza a kebelemre, magunk között szólva. Schlomo, mire vársz? (Megüti)

HERZL Lobkowitz, én könyvet írok.

Csend

LOBKOWITZ (gyerekesen) Lobkowitz? Lobkowitzot mondtál uram helyett?

HERZL Igen, Lobkowitz, uram helyett Lobkowitzot mondtam.

Lobkowitz összeomlik

(A közönséghez) Nemis tudom, honnan szorult belém ekkora hücepe, hogy uram helyett Lobkowitznak szólítsam, de fáj a keresztcsontom, és torkig vagyok ezzel a játékkal. Három éve vagy mennyi, hogy mindig ugyanazt játsszuk.

LOBKOWITZ Négy éve!

HERZL Egyáltalán, miért vállaltam az egészet? Talán sajnálom ezt az Istent, aki mindenütt jelenvalóként óhatatlanul jelen van Bécsben is, mert annyira szereti az ő zsidóit, hogy soha nem akarja szem elől tévesztetni őket. De ma reggel, ebben a hóban elegendem lett belőle, Isten el lett bocsátva hivatalából, és kiderült, hogy csak egy szakács. Persze ez az Isten nem az az Isten, tudják, ugye, hogy kiről beszélek, mert végső soron nincs más, csak az Egyedülvaló, áldott legyen az ő neve, ez csak Lobkowitz, egy lecsúszott kóserszakács, akit Moskowitz, a főnöke kirúgott, mert összekutyulta az ömlesztett sajtot a marhafartóval.

LOBKOWITZ Libázsír volt!

HERZL Elég az hozzá, hogy megszegte Mózes törvényeit. És hogy miért, megmondom én neked, hogy miért, mondta Lobkowitz Mosko-

witznak, azért, mert ki vagyok akadva Mózesre, amiért a pusztaságban bolyongott negyven esztendeig -

LOBKOWITZ Harminckilenc!

HERZL - ahelyett, hogy letelepedett volna Bécsben. Tök mindegy, felelte Moskowitz, el vagy bocsátva. Hulljon ki az összes fogad, egyet kivéve, az viszont kínozzon fájdalommal napjaid végezetéig, szólt Lobkowitz, azzal letépte magáról a kötényt és belevágta a borscsba.

LOBKOWITZ A pejslibe!

HERZL A pejslibe! Aztán kómába esett, amelyből tíz nap múlva tért magához, az identitásvesztés klasszikus esete, amelyet a következőképpen vázolt dr. S. Freudnak: „Én azt hiszem, én vagyok Isten. Ön azt hiszi, ön S. Freud. Lehetséges, hogy mindkettőnknek igazunk van.” Nagyon sajnálom, Lobkowitz, hogy Lobkowitznak szőlőttelek, nem pedig az ő szent nevén, legyen áldott, de könyvet ír.

LOBKOWITZ Nekem?

HERZL Nem.

LOBKOWITZ Akkor rólam.

HERZL Nem. Lobkowitz, ne vágj már olyan savanyú képet, most biztos tudni akarod, miről szól a könyvem!

LOBKOWITZ Eszemben sincs.

HERZL Egyelőre magam sem tudom, még nem írtam meg, talán épp arról szól, hogy nincs megírva, de ebben az elmúlt három évben megpróbáltam túljutni az elején, akarod hallani az elejét, amin sehogy se tudok túljutni?

LOBKOWITZ Semmi esetre sem.

HERZL Egy skorpió marja a májamat, hogy minden nap előlről kezdjem, minden reggel reszketek a vágytól, hogy ez a könyv mindennapi imádság legyen, de mialatt lefirkálom az Ő nevét, valami visszatart, valami pogány vihogás. Ez a név Bécsben úgyszólván kimondhatatlan, káromlásra alacsonyodott, ha egyáltalán a szájára veszi valaki, csak mint sóhajt vagy káromkodást, az uristenit! vagy *jaj, istenkém*, vagy..

HITLER (*épp ebben a pillanatban belép*) Adjon isten!

HERZL Ha van mit.

LOBKOWITZ Na, látod.

HERZL Ez még semmit sem bizonyít.

Se *Herzl*, se *Lobkowitz* nem vesz tudomást *Hitlerről*, aki kissé türelmetlenül várakozik a küszöbön

Különb is, minek még egy könyvet írni. Úgyis csak egy könyv van, az pedig már meg van írva, és azaz egy könyv, amely már meg van írva, mindenről mindent elmond, a te könnyeidről is. De nekem mégis meg kell írnom a saját könyvem, hogy kiűzzem szívemből a Gonoszt, ezt a küszöbömre vetődő árnyat. Mint Lobkowitzot kérdezlek tehát, Lobkowitz, mitévő legyek?

LOBKOWITZ (*boldogan*) Kérdezel? Engem? Mint Lobkowitzot? Én mint Lobkowitz mondjam meg neked, hogy mitévő légy? Halleluja! Hát megmondom én neked, úgyis mint Lobkowitz. Ha nem jutsz túl az elején, kezd az eleje előtt. Egyáltalán mi a címe a könyvednek?

HERZL A címe az lesz, hogy „Életem”.

LOBKOWITZ (*a fejét csóválja*) „Életem”? Ilyen címe legyen egy potenciális bestsellernek? Egy jelentékeny kommentárnak? Családod vagyok, Schlomo. Találj ki valami más!

HERZL Mit szólnál ahhoz, hogy „Emlékirataim”?

LOBKOWITZ (*akárcsak Hitler, a fejét csóválja*) Borzalmas! „Emlékirataim”? Gondolj csak bele, Schlomo, vajon megvenne anyád egy könyvet, aminek Emlékirataim a címe?

HERZL Nem!

LOBKOWITZ Találj ki valami más!

HERZL Hát ahhoz mit szólnál, hogy „Schlomo és a detektívek”? Avagy: „A tulajdonságok nélküli Schlomo”. „Schlomo és Júlia”. „Schlomo és Izolda”. „Schlómóra várva”. „Schlomo az eltűnt Schlomók nyomában”. „Schlomo és béke”. „A Schlomók végnapjai”. „Ecce Schlomo”. És mit szólnál ahhoz, hogy „Mein Kampf”?

LOBKOWITZ Ez az!

HITLER Most aztán rátapintott!

HERZL Magát meg ki kérdezte?

Végre tudomást vesznek Hitlerről. A csend lassanként elviselhetetlen lesz

LOBKOWITZ Nü?

HITLER Ez itta Merschmeyer asszony mézárszéke alatti férfiszállás?

LOBKOWITZ Igen.

HERZL Az édesanyja nem tanította jómodorra?

HITLER De igen. Egy megpróbáltatásokban bővelkedő élet után csak nemrégiben elhalálozván, nyugodjék békében, szegény, ámde becsületese házuk jó szelleme, az áldott háziasszony, soha nem szűnt meg arra inteni, hogy evés közben ne könyököljek az asztalra, hogy a villamoson adjam át helyemet az időseknek és elesetteknek, hogy vizelés előtt és után mossak kezet. Intéseit a leghívebben követtem, noha mélyen gyökerező ellenszenv lakozik bennem mindenféle tekintéllyel szemben, ami végül is abban a megingathatatlan elhatározásban kristályosodott ki, hogy nem fogok megboldogult atyám nyomdokain a hivatalnoki pályára lépni, egyébiránt őt is idő előtt sírba taszította a Nagy Kaszás, hanem művészként próbálok szerencsét a valcer városában, amely elhivatottságot eleve megalapozta meglehetősen rajzolásbéli tehetségem.

Mindannyian mély lélegzetet vesznek

Ámde mindenekelőtt mégis legmélyebb csodálkozásomnak, nem, nem, nem, megütözésemmel kell hangot adnom, amiért ön megboldogult anyám emlékét belekeverte egy ilyen jellegtelenségtársalgásba, melynek háttere, őszintén szólva, mind ez ideig rejtve maradt előttem, ahelyett, hogy szívélyes köszöntéssel fogadta volna a szegény vidéki fiatalembert, aki egy éjszakai utazás minden lehető fáradsalmát elszenvedte Braunau-am-Inntól Bécsig egy túlszúfolt, harmadosztályú kupéban, majd kénytelen volta hajnali órákban a behavazott bulvárokon kóborolni Merschmeyer asszony hontalanoknak szállást adó tanyája után kutatva, és aki, bárminő csodálattal töltötték is el a császár építőművészet remekei, csontja velejéig átfagyott, és egy meleg ág jól megérdemelt menedékre vágyik ebben az ocsmánylyukban, mert nincstelen állapotában nem futja többre, mígnem a bőségszarut tartó hölgy dicsfényvel és hírnévvel nem övezi ez ideig fel nem ismert géniuszát.

HERZL Egyszerű kérdést tettem fel önnek, egyszerű választ várok rá, nem a Nibelung-éneket.

HITLER Ha nem tudja értékelni kimerítő beszédmodomat, amelyben szeretett történelemtanárom, a Linzben honos dr. Leopold Pörsch - LOBKOWITZ Pötsch!

HITLER - felismerte a természetadta szóbeli tehetség megnyilvánulását - hogyhogy Pötsch?

LOBKOWITZ Jobban hangzik!

HITLER Mi köze hozzá? Mődfellett ellenszenvesnek, nem, nem, nem, undorítóan találok viszont, ha egy idegen megkísérli, hogy nyelvi képességeimet inkvizítor módján holmi nevetséges igen-nem játékra redukálja.

HERZL Idegen? Jól hallottam? Itt maga az idegen, fiacskám. Egyébiránt, ha történetesen az egymilliárd kínai egyike lenne is, gondolja csak meg, hogy az emberiség többsége, beleértve a kínaiakat is, minden elképzelhető nézőpontból tekintve idegennek számít. Szóval kezdjük előlről, az édesanyja nem tanította jómodorra?

HITLER Szívesen elfogadnám a kihívást egy faji kérdésekről folytatandó vitára, de inkább egy későbbi időpontban, ha szűnik majd a szorulásom, e sajnálatos családi hajlam, mely az éjszakai utazás következtében fájdalmasan elfajult. Addig is engedje meg, hogy magam ítélek afelől, mit tartok idegennek, a maga orrát példának okáért, nem is beszélve kiforgatott beszédmódjáról, amely kérdés mezébe bújtatja azt, amit pedig nyilvánvalóan megjegyzésnek szánt; feltételezem ugyanis, hogy igazából nem megtudakolni akarta, vajon édesanyám kioktatott-e a jómodorra, hanem inkább azt szándékozott mondani, hogy az ön véleménye szerint ezt elmulasztotta, amin annyival is inkább csodálkozom, mert nincs tudomásom róla, hogy a civilizált érintkezés bármely szabálya ellen vétettem volna.

HERZL Becsörtet ide, mint elefánt a porcelánbaltba. Ez nem a maga lakása. Maga itt idegen, legjobb esetben is vendég. Alhattam volna. Lehetek volna vendégeim. Történetesen épp egy könyvön dolgoztam, amíg Isten félbe nem szakított.

HITLER Kicsoda?

HERZL Isten.

HITLER Halott.

LOBKOWITZ Hiszed te.

HITLER Fogadjunk?

HERZL Már el is veszítette. Becsörtet ide, mint egy sületlen paraszt, és megzavarja az intimszférámat. Ez itt nem holmi Braunau-am-Inn, ez itt Schiele, Schnitzler, Schubert városa -

LOBKOWITZ (*dúdol*) „A csermely halkán zúgott...”

HERZL Elég! - és Schlomo Herzlé. Más szóval az édesanyja elfelejtette megtanítani arra, hogy belépés előtt az ember kopogni szokott.

HITLER Ravasz, nagyon ravasz! Miszlikre szabdalhatnám német embertől idegen érveit, de nem sülyedek odáig, és hogy tanújelét adjam természetes nagylelkűségemnek, engedek. *(Fogja a cókmozóját, ki-megy, becsukja maga mögött az ajtót, kopog, kinyitja az ajtót és belép.)* Most elégedett?

HERZL Nem. Kopogtatott és rögtön belépett. Helytelen. Mindig is úgy volt, hogy az ember kopog, megvárja, amíg odabent azt mondják, hogy „szabad”, és csak azután lép be. Világos? Próbáljuk meg még egyszer.

Hitler almaorcai szegyenpirban égne; újra megfogja a holmiját, ki-megy, becsukja maga mögött az ajtót, kopog, Lobkowitz azt mondja, „entrez”, Hitler bejön, becsukja az ajtót, lerakja a holmiját

HERZL Kér kávét?

HITLER Nem.

HERZL Tejjel és cukorral?

HITLER Mindkettővel.

HERZL Itt az egyetlen szabad ágy. De kösse be a fejét, különben elpusztul a huzattól. A holmiját nyugodtan otthaghatja az ágy alatt. Itt senki nem lop, legalábbis nem egymástól. A WC odaát van, de papírt magának kell szereznie, legjobb a „Fáklya”, ha kímélni akarja a seggét. A szobatársai Bécs naplopói: tolvajok, koldusok, egyetemisták, forradalmárok, ezenkívül egy samesz meg az a buzi, aki az Opera előtt a babérkoszorúkat szedi össze. A lábaik nem éppen Saron rózsái, úgyhogy tanuljon meg szájon át lélegezni. Én nappal alszom, éjjel dolgozom. Könyveket árusítok. Adhatok esetleg magának némi árengedményt a Bibliára meg a Kámaszutrára, nem feltétlenül ebben a sorrendben. Apropo Kámaszutra, csak egy köpésnyire vagyunk attól a szerény laktól, ahol W. A. Mozart zeneszerző minden idők né-hány legdisznóbb levelét szerezte. Az unokahúgának például azt ajánlotta, hogy fújjon a hátsójába.

HITLER Nem igaz.

HERZL Dehogynem.

HITLER Minő szokatlan felszólítás.

HERZL Próbálja csak ki.

HITLER Nincs unokahúgom.

HERZL Bécsben se politikai, se szexuális szempontból nem vagyunk háklisak, mindazonáltal hetente egyszer látogatót fogadok, és nagyra értékelném, ha ilyenkor egy-egy kiadós sétát tenne.

HITLER Valami unokahúg?

HERZL Attól tartok, félreértett. Gretchen Maria Carolina Globuscheck-Bornemissza-Eszterfalvy kisasszony nemcsak az egyetlen tizen-négy év fölötti szűz egész Bécsben, hanem úgyszólván köztes lény, aki meghazudtolja a béka és a homo sapiens közötti evolúciós szakadékot. Nem szakadt ki még a természetből; ha hápog, felelnek neki a kacsák, az elefántok trombitálva köszöntik, és állítólag előfordult, hogy vándormadarak követték a Bécsi-erdőbe, ahelyett, hogy a tervek szerint Afrikába költöztek volna. Nincs kabátja?

HITLER Nincs.

HERZL Elég hideg van.

HITLER Igen.

HERZL *(felajánlja a kabátját, amely úgy himbálózik ujjai között, mint egy akasztott ember)* Használhatja, amíg alszom. A bal zsebe lyukas, ne tegyen bele pénzt, mert leesik a szegélyvarrásig, és kotorászhat utána, míg bele nem kékül. Valahogy ismerősnek tűnik nekem.

HITLER Valós személyekkel, akár holtakkal, akár élőkkel való bármilyen hasonlatosság csupán a véletlen műve.

HERZL Hogy is hívják?

HITLER Hitler.

HERZL Furcsa, nem is néztem volna zsidónak.

HITLER Én se magát kínainak.

HERZL Ravasz, nagyon ravasz. Paraszti ravaszkodás, de ezt a szíveséget nem teszem meg magának. Szeretné, hogy azt mondjam: „Nem is vagyok kínai”, mire visszavághatna azzal, hogy: „Én meg nem vagyok zsidó”. Tudom, amit tudok: biztos Lembergől való.

LOBKOWITZ Vagy Odesszából?

HERZL Lów-Pinsker anyai ágon - mért éppen Odesszából?

LOBKOWITZ Jobban hangzik!

HERZL Ez esetben távoli unokatestvérem, minő szerencsés véletlen, Isten hozta Bécsben!

HITLER *(bogárszemei kidülednek, bajsza reszketés lekonyul, ökölbe szorított kezével lódenbe bújtatott mellkasán dobol, szája sarkában habzik a nyál)* Lemberg?

LOBKOWITZ Odessza!

HITLER Odessza? Lów? Pinsker? Véletlen? Unokatestvér? Maga

megőrült! A vérem tiszta, mint a frissen hullott hó, a faj, amelyből származom, szívós, akár a bőr, fényes, mint a Krupp-acél, kemény, mint az agár. A sors kegye Braunau-am-Innt jelölte ki szülőhelyemül, ezt az idilli városkát, amelyet bearanyoz a német mártírium tündöklése, két germán állam határán, melyeknek újraegyesítését minden rendelkezésre álló eszközzel előmozdítani az igaz hazafi legsürgetőbb kötelessége. *(Habzik a szája)* Kardot az ekevasból! A háború könnycsatornáiból sarjad az utókor mindennapi kenyere!

HERZL Mindenesetre csillapodjék, és ne keverje a metaforákat. Igya meg a kávéját, mielőtt kihül. Hogy mi rejlik egy névben, fiacskám? Elmondom én magának, mi mindenről árulkodhat egy név. A Schlomo a homóra rimel, a Herzli a serclire. Mindenki megérdemli a nevet, amelyet visel. Ha azt képzeli, maga az egyetlen Hitler ebben a siralomvölgyben, ki kell, hogy ábrándítsam. A bécsi telefonkönyvben becsülésem szerint huszonnégyezer Hitler van, ha jól sejtem, egytől egyig két ikertörzs leszármazottai, az egyik Odesszából, a másik a Kárpátok lábaihoz simuló Munkácsról indult ki. Az odesszai ágat mintegy kétszáz esztendeje úzték el a városból, minekutána Alsó-Bajországon telepedett le. Zwi ben Avraham Lów, az ősatyánk, úgynevezett kisbíró volt Holzhausenben; mint valami élő újság hetente egyszer összedobolta a falu lakóit, és közölte velük a legfrissebb, többnyire kedvezőtlen híreket. Legkisebb fia, Benjamin, a felejtethetetlen törpe a szemét és sít eltakarításáról gondoskodott Starnberg környékén, és Sittes Bérinek emlegettek, sch-val, ahogy illik; aztán hivatalnokfi figyelmetlenség következtében, a szóvégi „s”, „f”-re változott; később, a hét éves háború idején tévedésből az egyik „f”-t „l”-nek írták, az seb-bál a „c”-nek nyoma veszett egy pogrom utószelében, amin, különben kevéssé meglepő módon, angol anyanyelvű hit-vese, Rebecca módfelett megütközött.* Amikor aztán a Shitlerék visszahúzódtak ambachi haszonbérletükbe, hogy hobbijuknak, a pisztrángfüstölésnek hódoljanak, elhatolt hozzájuk az emancipáció örvendetes híre, mire az asszony elküldte Benjaminget a Tulajdonnév Germanizálási Hivatalba, hogy szerezzen be valami megfelelően kellemes hangzású nevet. A Hohenzollern vagy a Beethoven inyére lett volna, csakhogy azok ki voltak zárva a közhasználatból; a Rosenduft vagy Rosenkranz viszont túl sokba került. „Mennyi pénze van?” - kérdezte a hivatalnok. „Két fillér” - felelte ő. „Két fillérért - mondta a hivatalnok, egy vérbeli antiszemita-csak egyvalamit tehetek magáért, Shitler úr, hogy kihúzzom az s-t”. Soha nem hallottál még ami drága Béni bácsikánkról?

HITLER Melyik Benjámín bácsira gondolsz?

HERZL Hát Therese néni férjére!

HITLER Aki kifele bandzsít?

HERZL Akinek golyvája van.

HITLER Soha az életben nem hallottam róla!

HERZL Kár.

HITLER Szóval ez Bécs.

HERZL Nem, ez a Talmud.

HITLER Még egy unokatestvér?

LOBKOWITZ Nem. Egy könyv.

HITLER Németül van?

LOBKOWITZ Németül is megvan.

HITLER Szeretik Karl Mayt?

HERZL és LOBKOWITZ Kis adagokban.

HITLER Amikor Winnetou meghalt, sírnom kellett, kis adagokban.

HERZL Nekem is. Na, látod, mégiscsak van bennünk valami közös.

HITLER Kétfelm Ha az orrára nézek... Hogy lett ilyen?

HERZL Elgömbült a köszvénytől. A „községes” szó, éppúgy, mint az Isten, ellentétes jelentéssel fordul elő a Talmudban. Jelentheti azt, hogy hitvány, de jelentheti azt is, hogy megszokott. Az első esetben elválaszt, a másodikban egyesít. Mondok egy példát.

HITLER Ettől tartottam.

HERZL Két ikertestvér átesik egy kéményen, az egyik tiszta marad, a másik piszkos lesz. Melyik fog megmosakodni?

HITLER Amelyik piszkos lett.

HERZL Tévedés. Ő ugyanis látja a másikat, aki tiszta maradt, és ezért saját magát is tisztának hiszi. Próbáljuk meg még egyszer? Két ikertestvér átesik egy kéményen, az egyik tiszta marad, a másik piszkos lesz. Melyik fog megmosakodni?

HITLER Amelyik tiszta maradt, mert látja, hogy a másik piszkos, ezért magát is piszkosnak hiszi, és megmosakszik.

HERZL Ismét téved. Mert ha két ikertestvér átesik egy kéményen, hogy lehet, hogy az egyik piszkos lesz, a másik meg tiszta marad? HITLER Maga kétágú nyelvvel beszél, ahogy Winnetou mondaná. Ki-

használja, hogy bal lábbal keltem fel, na de nem lesz ez mindig így. Atyám óva intett, nehogy mindent elhiggyek, amit Bécsben mondanak.

HERZL Én meg azt tanácsolom, ne higgy el mindent, amit apád mondott.

HITLER Ami fiúi becsületemet illeti, senkitől nem fogadok el tanácsot. Mint ahogy az atyai tekintély elleni lázadásomhoz sem férhet szó. Szerettem atyámat, mindazonáltal grandiózus nemzedéki konfliktusunkat sem akarom elhallgatni. „Még hogy grafikus? Az én fiam?” - „Igen, atyám. A te fiad. Grafikus.” - „Soha!” - „Most aztán még inkább!” - Most pedig le kell feküdnöm, hogy kipihenjem magam holnapra, amikor is néhány gondosan összeválogatott festménnyel a mappámban lebonyolítom sorsdöntő látogatásom a Szépművészeti Akadémián, hogy minden bizonnyal diadalmas sikerrel helyt álljak a felvételi vizsgán.

HERZL Belepillanthatnánk? *(Leül mellé)*

HITLER *(kioldozza a mappát)* Lehet, hogy a ti ízlésetekhez képest túlságosan haladó. Elvégre a zsidónak soha nem volt saját kultúrája. Ez itt egyfajta radikális realizmus. Íme, egy csendélet: „Kukorica alkonyi félhomályban”.

HERZL Meglepő.

HITLER Egyszer kint felejtettem egy cső kukoricát az ablakpárkányon, és odajött egy varjú, hogy kicsipegetse a szemeket.

LOBKOWITZ Összefut a nyál a számban.

HITLER Szereti a kukoricát?

LOBKOWITZ Leginkább párolva.

HERZL Olvasztott vajjal?

HITLER Pontosan!

HERZL Na, látod, kedves rokon, újabb egyezés.

HITLER Ez itt egy akvarell. Tudják, mi az az akvarell?

HERZL és LOBKOWITZ Hallottunk már róla.

HERZL *(Lobkowitzhoz)* Te hallottál az akvarellről?

HITLER A címe: „Kutyám alkonyi félhomályban.”

HERZL Vagy úgy.

HITLER Úgy bizony!

LOBKOWITZ Nini, az ott alul, az a kutya!

HITLER Figyeljék meg a tökéletes perspektívát, ahogyan hűséges tekintete a templomtorny csúcsára szegeződik.

HERZL Kedveled a félhomályt, mi, rokon?

HITLER Mert kihívást jelent, igenis kihívást, hogy megörökötsük a tűnő fényben rejlő világfájdalmat, ha pedig még egyszer rokonnak szólít, szétmorzsolom a mogoróit. Aztán eljátszadotam a naplementével is. Néha olyan, mint a tükörtojás, érdemes megfigyelni ezeket a hihetetlenül merész szürkés árnyalatokat. Íme, egy tiszteletet parancsoló szénrajz: „Anyám borsót fejt alkonyi félhomályban”.

HERZL Igen megkapó.

HITLER Magának él még az anyja?

HERZL Egy pogrom alkalmával felnyársalta egy kozákszablya.

HITLER Milyen volt?

HERZL Kövér. Nem vitte elég gyorsan a lába, beletántorgott egy árokba, két farpofája között a rezgő szablyával.

HITLER Az én anyám azt szerette volna, hogy építész legyek. Milyen igaza volt. Ma reggel, ahogy eljöttem a Burg-színház előtt, azt gondoltam magamban, innét hiányzik valami, igen, valami hiányzik: oszlopok, hát persze, hiányoznak az oszlopok. Kedvelem az oszlopokat, maga is?

HERZL Kis adagokban. Tudod, mit kérdezett Michelangelo a pápától, mielőtt nekiállt a Sixtusi kápolnában?

HITLER Nem, mit?

HERZL *(olaszos akcentussal)* Aztán milyen színű legyen, papa?

HITLER Ha jól sejtem, ez vicc volt.

HERZL Úgy van, Hitler, ez vicc volt.

HITLER Gyűlölöm a vicceket. Mindig elfelejtem a poént. Különben is többre becsülöm a komoly dolgokat. Az élet végül is nem tréfadolog.

HERZL Ugyan már.

Lefekszenek

HITLER Első szerelmem voltaképpen a zene. Már tizenöt évesen bariton voltam, ott álltam a kórus első sorában. Hogy őszinte legyek, nem is volt több sor, és linzi zenetanárnőm, bizonyos Przemyschl asszony, nem tartotta elég mélynek a hangomat a Tannhäuserhez. Az, hogy Tannhäuser, gondolom, magának semmit sem mond.

HERZL Melyik Tannhäuserre gondolsz? Otto Tannhäuserre? Karl-Heinz Tannhäuserre? Itzig Tannhäuserre?

Hitler belekezd az Alkonycsillag-áriába. Herzl és Lobkowitz bekapcsolódnak, megpróbálkoznak a második szólammal. Félalomban énekelnek

LOBKOWITZ Kuss a kupiban!

MÁSODIK FELVONÁS

Hajnali derengés. Péntek. Az ágyrajárók már elmentek. Hitler a bőröndjében túrkál, szanaszét dobálja a holmiját, egy zokni beleesik a kávéskannába, alsónadrágok lógnak a mennyezeti lámpán. Tisztítja a cipőjét. Megérkezik Herzl a könyveivel

HERZL Csak nincs valami baj?

HITLER Csak baj van! Igaza volta bayreuthi bárdnak, a zsidók és a biciklisták tehetnek mindenről.

HERZL Mi bajod a biciklistákkal?

HITLER Nézd meg ezt a cipőt!

HERZL Mi nem tetszik rajta?

HITLER Semmi.

HERZL Semmi?

HITLER Jóformán semmi. *(Kidülledt szemmel ordít)* Ki akartam tisztítani, de olyan sötét van ebben az istenverte lyukban, hogy tévedésből barna pasztával kentem be, holott fekete, és most úgy néz ki, mint a tyúkszar.

HERZL Csillapodj, Hitler.

HITLER Menj a pokolba!

HERZL Végy egy mély lélegzetet, kenj a barna kenőcsre fekete kenőcsöt, és mivel a fekete kenőcs sötétebb, mint a barna, úgy csillog majd a cipőd, mint az új.

HITLER Egy mózeshitű könyvmoly nekem ne magyarázza el, hogyan kell cipőt pucolni.

HERZL Mért, talán tudod, hogy kell cipőt pucolni?

HITLER Schlomo, hogy kell cipőt pucolni?

HERZL Majd megmutatom, hogy kell cipőt pucolni.

HITLER Nézd meg a kezemet!

HERZL Mi nem tetszik rajta?

HITLER Semmi!

HERZL Semmi?

HITLER Jóformán semmi. Mire készülsz? Hogy hátulról ledöfj?

HERZL Igen.

HITLER Hogy aláásd a jövőmet?

HERZL Igen.

HITLER *(beletörli kezét és arcát valakinek az ágyneműjébe)* Miért, ó, miért is hagytam el Braunau-am-Innt?

HERZL Tényleg, miért?

HITLER Mindenütt mocskok, bűz és slendriánság. Dr. Pörschre kellett volna hallgatnom -

LOBKOWITZ Pötsch!

HITLER Hogyhogy Pötsch? Talán ismeri?

LOBKOWITZ Együtt jártunk a német tornászegyletbe. Alacsony, köpcös emberke, cvikkerrel.

HERZL Volt egy gyönyörű lánya. Roswitha. „Th”-val.

LOBKOWITZ Roswitha!

HITLER Bécs, Bécs, te minden mocskok elegyítőtégye, hol a nadrágom? *(Felkapja a földről a nadrágját, magára rángatja, begombolja a sliccét, egy gomb lepattan, és Herzl lábához gurul. Hitler összevont szemöldökkel a gombra mered, és rohamot kap: földhöz vágja magát, ökölrel csapkodja a párnát, és káromkodásokat gurgulázik)*

HERZL Azt javaslom, idd meg a kávédat és lazíts, számolj el százig, ahogy a nagyanyám tette, amikor valaki meghalt vagy megszületett.

Hitler számol

Aztán mosakodj meg, de légy szíves, a saját törülköződet használd. Közben gondom lesz a gombodra, nehogy nyitott sliccel kelljen megjelenened az akadémián. És alkalomadtán nézz majd körül a szobában. Tudom, el voltál kényeztetve, anyuka aranyos pici fiacskája, nem is vetem szemedre a faragatlanságodat, de azért jó volna, ha el-gondolkoznál azon, hogy került a zoknid a kávéskannába. Mi itt egy jóllehet nem éppen kiváltságos, mindazonáltal civilizált közösség vagyunk. Most az egyetlenegyszer kitakarított helyetted, de holnaptól viselkedj felnőttség módjára, és csináld meg magad.

HITLER A kritikád hidegen hagy. Művész vagyok, nem pedig holmi nyárspolgári házaló.

HERZL Richard Wagner is művész volt, de biztos vagyok benne, hogy nem hagyta a kávéskannában a zokniját. LOBKOWITZ Dehogynem,

Hitler bevágja maga mögött a WC-ajtót. Herzl felvarrja a gombot

a Jóság, amit ezzel a grafikussal szemben tanúsítasz, az anyai mazochizmussal határos.

HERZL A vendégszeretetet a Mindenható szemében épp olyan kedves, mint az istentisztelet.

LOBKOWITZ A törvény útmutatóm és világosságom, de meg kell, hogy mondjam, ez a paraszt nem könnyíti meg, hogy betartsam. Egész nap alszik, elég zajosan és nyitott szájjal. Valami iszonyú fűrészelő horkolása van. Máskor álmában beszél, és összevissza szitkozódik. Ráadásul mestere a takonygolyó-dobálásnak. Az orrából kiáramló léghuzat hernyó formájú, beszáradt takonydarabot hoz napvilágra, amit elegáns golyócskává gyúr, és megeresztí a levegőbe. Az egyik, ping, az ablakkeretet találja el, a másik, pong, nagy ívben pont a két szemem között landol.

HITLER *(visszajön félig felöltözve: fátermörder, esküvői csokornyakendő, zakó, hosszú alsónadrág)* Hogy nézek ki?

HERZL Nagyon fess vagy.

HITLER Tudom, hogy nem vagyok szépfiú, de vonásaim, mint már többen mondták, acélos jellemről tanúskodnak.

HERZL És ragaszkodsz ehhez az acélos bajuszhoz?

HITLER Mi kifogásod van ellene?

HERZL Úgy nézel ki velem, mint valami hun, márpedig a hunokat itt nem tartják túl sokra. Én a magam részéről ugyan kedvelem őket, de a Szépművészeti Akadémia megrögzötten hazafias.

HITLER Megnövesztetem, és ilyenre nőtt.

HERZL Jobb lesz, ha megnyírom.

HITLER Tökmindegy, nyugodtan csinálj csak belőlem szatócsot.

Herzl kifésüli a lelógó bajuszt, lenyírja előbb az egyik végét, aztán a másikat, de sehogy sem sikerül egyformára, ferde lesz tőle az arc, míg végül Herzl a bozótot illedelmes fogkefére redukálja Hitler orra alatt. Utána kikeféli Hitler haját, amely csak nem engedelmeskedik, egy tincs behullik a homlokába; Herzl ráken egy kis zsírt, és megcsinálja a választékot. Hitler belenéz a tükörbe, még mindig duzzog. Miután Herzl rásegíti télikabátját, Hitler magához veszi a mappát. Herzl begombolja a kabátot, és eltávolítja a hajtókájáról egy pihét

HITLER Zsidó, nagyra értékelem a baráti segítséget. Ha majd eljön az időm, illően megjutalmazlak. Veszek neked egy boltot, hogy legyen hol melegedned, ha pedig megöregszel, találok majd számodra valami tisztes megoldást, mondjuk, egy komfortos szeretetotthont a hegyek között, szombat éjszakai néptáncmulatságokkal.

HERZL Menj már, különben elkésem. Semmit ne várj, és nem fogsz csalódni. Van Gogh ezer képet festett, és egyetlenegyét adott el, azt is a fivérének.

HITLER Nekem nincs fivérem. *(E)*

HERZL *(írni próbál)* Végre egyedül.

LOBKOWITZ Az ember soha nincs egyedül.

HERZL Tehát kezdjük, feltéve, hogy el tudom olvasni a kézírásomat.

LOBKOWITZ Próbáld csak meg!

HERZL *(olvas)* „Egy hajnali derengésbe forduló hideg bécsi éjszakán, amelynél nem volt hidegebb emberemlékezet óta...” Milyen ez kezdetnek?

LOBKOWITZ Nem éppen a Karamazov testvérek.

HERZL Mi az, ami felér a Karamazov testvérekkel?

LOBKOWITZ A Karamazov testvérek például felér a Karamazov testvérekkel.

HERZL Kukorékol a kakas, ketyeg az óra, itt az idő, uraim, figyelmezteti a pincér a részeket, valaki liheg az ajtó előtt, sarkamban a poklok légiói, szitkozódnak, meg akarják szerezni ezt a könyvet, ezt a papírbébit, egyetlen gyermekemet, utolsó esélyemet, hogy emlékezetem-be idézzem, amit fiatalágomban elfeledtem, az ő szentségét tudni-illik, áldott legyen a neve.

LOBKOWITZ Ez a mondat nem jó.

HERZL Húzzam ki?

LOBKOWITZ Amit kihúzol, tovább csillog a sötétben, mint az éjszakai tolvaj lábnyoma.

HERZL Hát akkor hogy kezdjem el? „Éjjelente ágyamon hanyódva keresem azt, akit szeret az én lelmem?”

LOBKOWITZ Könnyű a Bibliából lopni.

HERZL - és kifogatni a prófétákat.

LOBKOWITZ Elmegyek.

HERZL Itt hagysz?

LOBKOWITZ Istennek szüksége van az emberre. Az embernek is szüksége van az emberre, de te veszítettél az emberségedből, amióta mint anya gyermekét kiszolgálod ezt a grafikust. Az anyák, mint tudod, karddal a seggükben pusztulnak el. Aggódok érted, de elhagy-lak, és visszatérek Moszkowitzhoz, hogy felvilágosítsam, mi a különbség evés meg zabálás között.

HERZL Mért, mi a különbség?

LOBKOWITZ Amikor még fiatalok voltunk, Moszkowitz meg én, a nagy éhínség idején, hatalmas üstökben főztük a krumplilevest, és ötezer bécsi gyűlt oda, és mert éhesek voltak; megették a levest, és úgy ízlett nekik, mint a manna, és ez jó volt. Aztán beköszöntött a jólét, és magával hozta a csömört és a fekélyt, és mi felzabáltunk mindent, amíg vissza nem okádtuk. Tegnap éjjel azt álmodtam, hogy a „Két évszak” szállodában nyaralok, te meg eljöttél látogatóba. Utlem a szobámban, és keservesen sírtam. - Mi baj van, kérdezted, túl kicsi a szoba? - Nem. - Pimasz a személyzet? - Nem. - Hát akkor, mi a baj, Lobkowitz? Én pedig azt mondtam: hatkor felkeltik az embert téval és zsíros pirítóssal. Aztán reggeli, négy fogás, utána császármorzsa. Aztán tízórai: kolbász, sajt, müzli. Aztán ebéd, nyolc fogás, utána császármorzsa. Aztán szieszta képviselőfánkkal. Ötkor szendvics és Sacher-torta, majd jön a diner, tíz fogás, utána császármorzsa, tízkor souper, Beluga-kaviárral, osztriga American Style, éjszakára forró tej és Mozart-kugel. - De hát mit akarsz még, Lobkowitz? - Nem adnak rá időt, hogy szarjon az ember. - Hitlert várod?

HERZL Első pillantásra felismerem a potenciális öngyilkosokat. Már szinte látom, ahogy sodródik lefelé a Duna-csatornán, a télikabátomról nem is beszélve.

LOBKOWITZ Térj észre, Schlomo Herzl, a szeretet életveszélyes dolog.

HERZL Menj, de legyél óvatos.

Lobkowitz el. Herzl rendet rak, leül, várakozik. Beesteledik. Az ágyrajrók kimerülten hazajönnek és lefekszenek

HITLER *(betámolyog)* Hogy Shakespeare-t idézzem: hol voltál?

HERZL Hogy Shakespeare-t idézzem; itt voltam.

HITLER Szőrösszívű vadállat!

HERZL A te kedvéért 1905-ös mellhártyagyulladásom óta először mondtam le éjszakai körutamról, amit pedig aligha engedhetek meg magamnak, lévén, hogy hétfőn esedékes a labkér.

HITLER *(ujjai közé szorítja Herzl orrát, és úgy húzza magához)* Én Waterloomat élem, le meg csavarogsz.

HERZL A zsarukon meg a lovakon kívül a részeket utálom a legjobban. *(Kiszabadítja orrát)* Ha ezt még egyszer megpróbálsz, kitöröm a nyakad.

HITLER Kitöröd? Te? Az én nyakam?

Herzl sípcsonton rúgja. Hitler üvölt

HERZL *(ordít)* Fogd be a pofád, felébresztetted a többieket. Na, hogy ment?

HITLER Hogy ment? [Egyáltalán nem ment, lecsapott, mint derült égből a villám, és felperzselté ifjú bizodalمام. Mikor bemutatkoztam a rektornak, és magyarázatot követeltem, hogy miért nem vettek fel, ez az úr azt mondta, a tanári bizottságnak elegendő volt egyetlen futó pillantást vetnie a mappába, hogy meggyőződjön reménytelen művészi alkalmatlanságomról. A rohadék disznó még ennél is durvábban fejezte ki magát. Fiatalember, mondta, magának meg kellene tiltani, hogy konyhafalon kívül bármi mást bemácsoljon. Erre felálltam, és egy elhaló megjegyzéssel távoztam.

HERZL Úgy mint?

HITLER Viszontlátásra. Mi mást mondhattam volna ennek a von Kropf vagy Tropic báró úrnak?

HERZL Topf.

HITLER Hogyhogy Topf?

HERZL Jobban hangzik.

HITLER Ismered?

HERZL Egész Bécs ismeri.

HITLER Ondolált haj, a mellényzsebben parfümös zsebkendő, gyöngyös tű az ezüstszerű nyakkendőn, galambszürke kamásli.... És ez a dekadenciától csöpögő, bárórbóre büjt disznó azt merte tanácsolni, hogy menjek mázolónak.

HERZL Az alkohol öl, butít és nyomorba dönt. Én előre figyelmeztettelek. Most pedig, ha végre elfogadsz egy tanácsot az öregebbtől, azt

ajánlom, mondj le a felsőbb iskolai tanulmányokról, Leonardo is autodidakta volt.

HITLER Nem igaz!

HERZL Attól függ, melyik Leonardóra gondolsz. Leonardo Ellenbogen példának okáért igenis autodidakta volt, mellettem ült az óvodában. Különben is, mi bajod a mázolókkal? Joshua, a másodfokú unokatestvérem úgy kezdte a karrierjét, hogy kimeszelte a zsinagógát, és a végén a hannoveri Herrenhausen-dinasztia királyi tapétaszállítója lett.

HITLER *(fojtogatja Herzlt)* Mázoló, én? Egy frászt!

HERZL Jobb, ha megfojtják az embert, mintha ő fojt meg másokat, mondja a tizenegyedik parancsolat.

HITLER Áruló! Tört a hátamba! Cion véneinek világméretű összeesküvése! Mindjárt gondoltam! Egy követ fűsz von Kropffal, összeesküdtek ellenem, hogy meggátolják felemelkedésem a hírnév csúcsaira! Ki volt az, aki ma reggel nadrág nélkül indított útnak?

HERZL Senki nem tőkeletes.

HITLER Tudhattam volna, na de nem tesz semmit, ezek még csak a tanulóveim; miután díszlépésben kivonultam von Kropf irodájából, egy közeli kávéházban kerestem menedéket, egy füstöt okádó bünbarlangban, és tágra nyílt szemmel láttam meg őket, ezeket a Shylockokat, ezeket a mocskos bundában és kaftánban kuporgó fekete pestismadarakat. Mondhatom, nem nagy barátai víznek és szappannak; hónaljukból bűzös gyönyörök gőze áradt, ahogy falták a kereszténybébi-bécsiszeletet.

HERZL Milyen körettel?

HITLER Karfiollal, lippsei vegyessel és szalmaburgonyával.

HERZL Saláta nélkül?

HITLER Megkínáltak valami itallal, pokoli volt, valami külföldi, máltai vagy mi, és közben egy nő, a melle akkora, mint egy görögdinnye, úgyhogy arra támasztotta az állát, a fülcimpámat harapdálta. Soha senki még nem merészkedett odáig, hogy az én fülcimpámat harapdálja. Nem fogom tűrni, hogy valaki a fülcimpámat harapdálja! Mondd csak, Schlomo, magunk között szólva, valóban igaz ez a közösülésdolog?

HERZL Hogy érted azt, hogy igaz-e?

HITLER Basedow lelkesz szerint igaz.

HERZL De micsoda?

HITLER Azt mondta: vigyázat, egy akkora nagyvárosban, mint Bécs, tényleg előfordul.

HERZL De micsoda?

HITLER Ejnye, hiszen tudod. Férfiak és nők. Egymással. Minta kutyák.

HERZL Nem feltétlenül úgy, mint a kutyák, Adolf, legalábbis Bécsben nem.

HITLER De tényleg csinálják?

HERZL A népesség lélekszáma növekszik, Adolf.

HITLER Szólts csak még egyszer Adolfnak, és kitekerem a nyakad! És jó?

HERZL Néha.

HITLER De ugye, bűn?

HERZL *(rabbikezést nedves koponyájára helyezi)* Az ember öröme Isten öröme is. Kis adagokban.

HITLER *(nedvesen suttog)* Egy nyári napon, Braunau-am-Innben, láttam egy nőt az Inn partján. Szárította a meztelen fenekét, mellei himbálóztak az alkonyi félhomályban, aztán felemelte a fél lábát, és meg-láttam, mi van a lába között. Fekete volt, mint az éjszaka. Te mit gondolsz az éjszakáról?

HERZL Az éjszaka? Két lehetőség közül az egyik. Jön és megy. Isten ideje: ilyenkor fúrja ujját az ember oldalába. A szerelem ideje és a halálé. Ahogy az ember öregszik, egyre inkább a nappalt kedveli.

HITLER Nekem éjszaka támadnak a legjobb gondolataim. Mondok valamit, de ha elárulsz, megpörköllek, minta pirítóst. Én egyáltalán nem is akarok festő lenni. Semmi kedvem alkonyi félhomályt festetgetni. Ez csak taktikai fogás a hülyék megtévesztésére. Valami egészen mást akarok.

HERZL Például?

HITLER A világot.

HERZL Vagy úgy. Az egészszet?

HITLER Igen.

HERZL Új-Zélandot is beleértve?

HITLER Különösen Új-Zélandot!

HERZL Mi olyan jó Új-Zélandban?

HITLER Nem tudom, de kell nekem.

HERZL Légy ésnél, Adolf. Gondolj csak bele, mi minden jár együtt egy ekkora területtel. Például muzsikok milliói Oroszországban. HITLER Meg lesznek nyírva.

HERZL És a tutyi-mutyi angolok? A sok homokbucka Arábiában? Meg az összes néger, seggén az éjszakával?

HITLER Fehérre lesznek sikkva. Ne bosszants már ilyen vacakságokkal! Ki van terelve minden, ha egyelőre nem is a legapróbb részletekig. Itt van Heinrich is, hogy segítsen, iskolatársam volt, mestere a légy láb kitépésének, igazi akadémikus zseni. Koponyákra specializálta magát, tudja, hogyan lehet őket pingponglabda nagyságúra zsugorítani, jelenleg új módszeren dolgozik, hogy a test többi részét is összezsugorítsa. Az emberek, nagy általánosságban nézve, túl magasak vagy túl kövérek, torlódást okoznak az utcákon; ha összezsugorítjuk őket, életet nyerünk. Zsugorított embereket akarok lát-ni magam körül, szép sorban és rendben, szükség esetén pedig letaszgáljuk őket a járdáról. Egy valami soha nem tetszett a világban: az, hogy kerek. A kerek dolgok valahogy idegesítenek, olyan darabosak, nagyon emlékeztetnek, tudod már, hogy mire.

HERZL Nem én.

HITLER Ez a kerek világ csak forog, anélkül, hogy az emberek leesnének róla. Ennek őszintén szólva semmi értelme; emiatt kell bajlódunk a nehézségi erővel. Soha nem voltam nagy véleménynyel a nehézségi erőről - hát te?

HERZL Engem tulajdonképpen soha nem zavart.

HITLER Belenyomja az embert a sárba, hogy az orra a földet érje, és nem engedi, hogy a semmibe taszgjáljuk a semmi kis embereket. Magunk között szólva elbűvöl a gondolat, hogy mondjuk egy esős napon vagy éjszaka, amikor röpködnek a denevérek, fel lehetne sorakoztatni az összes ilyen zsugorított embert a világ peremére, és - pfff! - lelökni őket, mint a semmibe hulló angyalokat. Esetleg szükségessé válhat, hogy szögletesé alakítsuk ezt a kerek világot, kocka alakúra, mondjuk, hogy az emberek ne tudják többé körbe-körbe vonszolni magukat rajta, hanem addig kapaszkodjanak a peremébe, amíg valaki rá nem lép az ujjaira, és akkor - hopp! - sivalkóva lezuhan-nak. Mi a véleményed?

HERZL Érdekes újítás.

HITLER Beugrottál! *(Szembeköpi Herzlt)* Te szamárkóró, te fokhagymazabáló, besétáltál a csapdámba! Lelepleződött a gonoszságod. Haláltáncot járnál diadalodban, ha ez a szegény bolygó üresen pörögne az éterben, de vigyázz magadra, barátocskám! A természet örök, és könyörtelen bosszút áll, ha áthágják parancsolatait. Amikor letéptem arcodról az álarcot, a Mindenható dicsőségére cselekedtem. Legyen enyém az öröklét, pusztuljon Júda, ámen. Ha bizalmas megbeszélésünkből akár csak egyetlenegy szót is beleírsz a könyvedbe, a szélrózsa négy irányába szórom szét hamvait, és soha többé nem állok szóba veled. - Megyek aludni.

HERZL Szép álmokat.

Hitler bemászik az ágyába és elalszik. Megjön Lobkowitz, péppé verve

HERZL Ki vert meg?

LOBKOWITZ Körülfogtak.

HERZL Hányan voltak?

LOBKOWITZ Egyedül volt.

HERZL Inkább üldözött légy, mintsem üldöző.

LOBKOWITZ *(ordít)* Mondják a rohadék üldözők.

HERZL *(lemossa Lobkowitz arcát)* Szeresd ellenségeidet, mint tenmagadat, ami nem is eshet olyan nehezedre, elvégre önmagadtól sem vagy túlságosan elragadtatva.

LOBKOWITZ Nemhogy el vagyok ragadtatva magamtól - elragadó vagyok!

HERZL *(megkínálja egy korty máltával)* Igyál és gondold meg: jövőre Jeruzsálemben!

LOBKOWITZ Jó, de mi lesz idén?

HARMADIK FELVONÁS

Szombat. Hitler még alszik, rettentő lábai kilógnak az ágyból

HERZL *(odacsoszog, hogy felébressze)* Jó reggelt, Hitler! Ébresztő, Hitler, ébresztő! *(Énekel)* Vége a hétnek, kisüt a nap...

A monstrum nem mozdul. Herzl megkopogatja Hitler fejét, mint valami ajtót, a monstrum nyikorog, akár az ajtó, és még mélyebbre vackolja magát a párnájába. Herzl egy csésze hideg vizet hoz, és óvatosan beleönti az alvó bal fülébe

HITLER *(kiabál)* Segítség! Kicsoda maga? Hol vagyok? *(Felül, mintegy prékutya)* Mit csinálsz te itt? Azt akarod, hogy megálljon bennem az ütő!

HERZL Tizenegy óra van Bécsben. *(Ötötzetni kezdi Hitlert)* Süt a napocska, sábesz van, gazdag kultúrprogramot állítottam össze neked, úgyhogy légy boldog. Először is kényelmesen végigsétálsz a Ringen, és megcsodálsz az építőművészet remekeit. Aztán nem fog ártani, ha kivillamoszol a schönbrunni kastélyhoz; szerelkezz fel forró gesztenyével. Utána, ha nincs tériszonyod, ülj fel a Práterben az őriáskerekre, és élvezd a madártávlatot. Délután a Keystone Cops több moziban is üldözi majd Cseplin Karcsit. Alkonyatra visszajöhetsz, és jutalmul császármorzst kapsz.

HITLER Szarok a császármorzsdra! Ágyban maradok, nem érzem jól magam, valószínűleg megkaptam a spanyolnáthát, amely már egész Európát megtizedelte.

HERZL Nekem édesmindegy, hogy mi a bajod - bubópestis vagy térdnyálkzacskó-gyulladás, csak innen kotródj el, méghozzá egy-kettő! Egyszer már beleegyeztél. Látogatót várok, egyedül szeretnék maradni.

HITLER Aaaa! Meg akarod akadályozni, hogy megismerjem a barátait, szégyelled kendőzetlen paraszti modorom, és még ezt nevezed bajtársi érzületnek.

HERZL Hücpének nevezem. Nem értesz a szép szóból, Hitler? Egyedül szeretnék maradni a hölgyvendéggel.

HITLER Aaaa! Nemi érintkezés, mi?

HERZL Egy szép napon, ha majd kinőttél a kamaszkorból, talán meg tudom értetni veled, milyen tiszta ez a románc. Most pedig mozgasd meg a hátsófeledet, vagy hívom Merschmeyer asszonyt a bárdjával.

HITLER Be van még fagyva a Duna? Ha valami baj érne ebben a Szodo-

mában és Gomorrában, kíméletesen hozd anyám tudomására.

HERZL Azt hittem, meghalt.

HITLER Ne lovagolj a szavakon. Alig hiszem, hogy sajnálnád, de valószínűleg nem látsz többé viszont. *(Az álla remeg)* A kabátodat pedig megtarthatod. *(Ledobja a kabátot a földre)* Nem fogadok el alamizsnát egy szexmániástól.

HERZL Jó mulatást!

Hitler el

Hát akkor várjunk, Schlomo. Várakozás, ez az igazi időtöltés. Ha a Megváltóra váraz ember, a várakozása lényeg, nem az eljövétel. Üljetek hát le, Schlomo, hogy hálával és magasztalással fogadjátok Megváltódat, állítsd meg az órát, és örvendezzél, örvendezzél a gerle bűgásának, későre jár, szól mára lélekharang, bármelyik órád az utolsó lehet.

Gretchen Globuschek jön, hóna alatt kotlóstyúk. Levetkőzik

Minden cselekedeted porrá lett, Schlomo. Hogy szeretted volna ki-robbantani az orosz forradalmat, de az átkozott oroszok megelőzték; mennyire remélted, hogy megszóktetted Sarah Bernhardt-t, de nem, a hölgy inkább falábat növesztett magának; mit nem adtál volna érte, akár a jobb karodat is, ha megnyerheted a Dreyfus-pert, de a kapitányod azt mondta: lelépni, már meg van nyerve. Ó, Uram, nagy és irgalmas Isten, aki megkönyörültsz mindenkin, ha követi parancsolataidat, nézz le rám, aki megszegem őket; még most is, amikor pedig betölt az imádság, elnézem ezt a gyermeket, Gretchen Maria Caroli-na Globuscheket, és megremegek, éppen most, a reggeli ájtatosság idején. Meggörcsölnek gonosz ujjaim, ahogy édes gömböcskéire tekintek, ülök a kályha mellett, akár Babilon vizeinél, és a Megváltóra várok, szentigaz, csak épp nem vagyok benne biztos, hogy ott akaro-e lenni, amikor eljön. Ó, Uram, hogy őszinte legyek, a Globuscheknek jobban örülnék, pedig jól tudom, hogy meg kell bűnhődnöm vétkeimért. Rádásul, és ez az, ó, Uram, ami igazából kínoz, itt ülök és várok, ahelyett, hogy a zsinagógába mennék, vagy legalább elgondolkoznék, mondjuk, a szegény hinduk sorsán, akik úgy hullanak az éhségtől, akár a legyek, míg én gumicormackókat gyűjtögetek csaléteknek, ahelyett, hogy magamba szállnék, és csak ülök itt és izgulok a Globuschek miatt, meg azért, hogy milyen is lesz, ha szeplők-től izzó márvány testével kibújik a bugyiból és térdeit széttárva felmutatja előttem az éjszakát. Schlomo, te nem csupán gonosz vagy, ha-nem ami sokkal rosszabb, könnyelmű is. Nem olvasol újságot, nem olvasod a szörnyű híreket, elfeledted parancsolatát az Úrnak: sirj éjjelente, de másokért sirj, ne magadért, és hogy Anton Pavlovics Csehov azt mondta: csak az igazán szép, ami komoly. Szarok Anton Pavlovicsra, engedjétek az én kedvesemet az én kertembe jönni, hadd izlelje meg az én gyümölcsömeimet.

GRETCHEN Jó reggelt, Schlomo!

HERZL Jó reggelt, Gretchen!

GRETCHEN Vannak gumimackóid?

HERZL Igen, vannak.

GRETCHEN Hogy vagy, Schlomo?

HERZL Fázom.

GRETCHEN Majd én megmelegítelek. I

HERZL A sábesz szent napján?

GRETCHEN Neked semmit sem kell csinálnod, csak fekjüdj nyugodtan.

A lábkörmödet is levágom.

HERZL Ó, Uram, hallgass meg engem, mitévő legyek?

GRETCHEN Mi van veled, Schlomo? Szombat van, és szombatonként, ha egyedül vagy, mindig eljövök hozzád, és mint mindig, tetőtől talpig végigdörzsöllek. Ne félj, Schlomo. Egész nap itt maradok nálad és megvédelek a lovaktól, a rendőroktól, a filiszterektől és Merschmeyer asszonytól; sőt ma még a szűzhártyamat is simogathatod.

HERZL Kedves, imádatra méltó Globuschek kisasszony, ha nem lennének elmeszesedve az ízületeim, térdén állva könyörögnék, hogy ne szítsa fel szerelmemet. Mi az ördögöt lát egy magamfajta nyavalyás ürgében? Szegény vagyok, öreg vagyok, ronda vagyok, és nem vagyok kínai. Különben is, Bécs csak úgy hemzseg a fess gárdistáktól, édes kis diákoktól, hőstenoroktól, valcercancosoktól, zseniális gondolkodóktól, mesteri melankolikusoktól, akik csaknem egytől egyig szökék, és rádásul hatalmas bécsi himtaggal vannak megáldva. Ha „A szűz és a vadállat”-ot akarja eljátszani, miért nem keres magának valakit, aki szép, mint például Arnold Schönberg, ahelyett, hogy halálos veszedelembé sodorna engem, akit az erkölcsrendészet bármi-kor megbüntethet, mint buja vén kecskebakót? Bennünket tűzfolyam választ el; én túlságosan gyenge vagyok hozzád, hogy felmásszak az erkélyére, és még ha megtenném is, havonta egyszer vagy kétszer, ilhelve a rémülettől, mit nyerne velem némi otromba tapizáson kívül, én pedig beteg lennék a félelemtől, hogy az egész rendőrség rántkötő az ajtót, és engem olajban főz meg, könyörgök tehát, tűnjön el az én jéghideg életemből habár combjának hajlata minden bizonnyal, mint a kőöntvény, köldöke, mint a kerekded csésze, nem szűkölködik nedvesség nélkül, emlői, mint két őzike, idézet vége. Salamonnak volt szimata a rosszul leplezett pornográfiahoz, pontosan tudta ő, mi az, amit megénekel, de kedves nagyságos kisasszony, itt egy font gumimackó, és adieu!

GRETCHEN Maradok!

HERZL Akkor nyilatkozzék.

GRETCHEN Szüleim - atyám gárdista, anyám született Bornemissza baronesse -- öngyilkosságot követtek el egy nyári estén, mégpedig oly módon, hogy kölcsönösen belefojtották egymást a habfürdőbe, amit atyám egy illalósított búcsúüvevélkében a következőképpen magyarázott: *Kedves Gretchen, anyád és én fiatalok vagyunk, gazdagok, szépek, kicsattanunk az egészségtől, borzasztóan szerelmesek vagyunk egymásba, hozzád pedig, mint egyetlen leányunkhoz, nagy-nagy szeretettel ragaszkodunk. Mi mást tehetnénk? Bocsáss meg nekünk, ha tudsz, viszontlátunk majd a mennyben avagy az ellenkező helyen.* Hoztam neked egy ajándékot: Micit, a kotlóst. Szobatiszta. Melegíteni fog a bécsi teleken.

HERZL Nagyon köszönöm.

GRETCHEN Milyen ronda vagy, Schlomo? Ma különösen. A legszívesebben elvernélek

HERZL *(imádkozik)* A mélységből kiáltok hozzád, Uram.

GRETCHEN Mi a rondaság, Schlomo, Az állatok szépek, főleg a kotló-sok. Egy kotlóstyúk ábrázatáról értelem sugárzik, de ugyan mit mond az emberi arc? Ezeket az ocsmány kis szőrszálakat az orrodban még a legszívesebben elragcsálnám, Schlomo, de ez az orr, ez a hihetetlen orr, mondd. Schlomo, hát van ennek valami értelme? Titokzatos, mint az Északi-sark. Ha megnézek egy emberi arcot, semmi értelmet nem találok benne: tojás alakú golyóbis, felül bozontos, két lyuk a szemeknek, kettő a fülnek, egy a szájnak! Próbáld csak ki, nézz meg egy emberi arcot, semmi logika benne. És ezek a lobogó fülek, ez a két apró szárny, mégsem lehet repülni vele, semmi értelmük! A te arcodnak viszont, kedvesem, bármilyen titokzatos is, mégiscsak van valami értelme, akárcsak a nyomorék kis testednek is. Ugy nézel ki, mint egy állat, talán az is vagy, veled ugyanolyan otthonosan érzem magam, mint a kotlósokkal. Ha megszabadulnál ettől a furcsa bűntudattól, lehetnél a háziállatkám, etetnélek, kefélnétek, kiszedegetném belőled a tetveket, elvinnélek sétálni, és az ágyamban alhatnál, így élénk boldogan, amíg csak meg nem halunk. Összeházasodjunk?

HERZL Nem engedélyeznék.

GRETCHEN Isteni engedélyezné.

HERZL Mellyik?

GRETCHEN Csak egy van.

HERZL Erről sajnos még dúl a vita. Igaz, hogy csak egy van, de melyik az? Van egy neked, és van egy nekem, lehet a kettő egy és ugyanaz? Különben is, te Krisztus menyasszonya leszel!

GRETCHEN Köszönöm, nem kérek belőle. Úgy döntöttem, hogy nem leszek apáca. Egyhangú, és háziállatokat is tilos tartani. Különben is, hány menyasszonya lehet Krisztusnak? Én azt szeretném, hogy én legyek az egyetlen. Egyébként pedig a nagypapa rámhagyta a Schwaitl-hegyi birtokát. Négy év múlva nagykorú vagyok. Akkor aztán visszahúzódhatnánk a dombok közé, és libákat, kacsákat, menyéteket, kutyákat, krokodilokat, macskákat, tyúkokat, kakasokat meg pillangókat tenyészthetnénk. Egy szép napon pedig gyerekeink születnének. Jaj, Schlomo, el tudod képzelni, ahogy azok a répaszínű csecsemők, egytől egyig a te orroddal, ott mászkálnak a salzburgi dombokon?

HERZL A végén még felszedsz egy náthát.

GRETCHEN Melegem van. Nézz rám. Nincs semmi gonosz a húsbomban. Akárhányszor a tükörbe nézek, mindig azt mondom magamban: kár, hogy Schlomo nem láthat, a tükör meg azt mondja: menj, gyermekem, és mutasd meg magad Schlomónak, az ő szemé tiszta, akár az alpesi tó. Legeltesd csak a szemed, mint az őzikét. *(Kinyitja aranyláncá kapcsát)* Elhoztam neked a szűzhártyámat, tegnap este vesztettem el.

HERZL Igazán kedves tőled. *(Elveszi a medaillont)* Mi történt?

GRETCHEN Tegnap este a zuhany alatt. Megcsúsztam a szappanos vízben, csináltam egy spárgát, mint egy balett-táncosnő, és akkor hallottam egy kis recsenést. Most már asszony vagyok, de még érintetlen, és még négy évig fogok várnia nászéjszakánkra. Addig is vesd le a cipődet, hogy le tudjam vágni a lábkörmödet, közben pedig meséelj el valami történetet.

HERZL Igen, igen, valami szép történetet. Talán ez a költészet értelme: ülni egy meztelen gyermek mellett, és ennek a bimbózó meztelen rózsának egy történetet mesélni. Még szerencse, hogy ma reggel lábat mostam. Miféle történetet?

GRETCHEN A te történetedet. Amikor még kicsi voltál. Akármit, csak ne a Bibliából legyen! Már megbocsáss, kedves Schlomo, de mi van veletek, zsidókkal? Örökké csak átkozódás és panasz, bűnbánat meg szabályok! Még akkor is, amikor Salamon király elkijáta magát, hogy *Serkenj fel, északi szél, jöjj el, déli szél, fújj át az én kertemen, áradjon drága fűszereinek illata*, akkor sem arról van szó, hogy egy szép lányt ébresztgetne, hanem Krisztusról, amint az egyházat ébresztgeti. Különben mi a véleményed Krisztusról?

HERZL Hogy mi a véleményem Krisztusról? Jaj, szép kis lánykám, olyan történeteket mesélhetnék neked, hogy égnek állna tőlük a hajad. Attól függ, melyik Krisztusra gondolsz. Artúrra? Hugo von Krisztusra? Vagy Fjodor Krisztusra?

GRETCHEN Jézusra.

HERZL Vagy úgy. Hát őt szeretem.

GRETCHEN Akkor miért ölted meg?

HERZL Kicsoda, én? Hogy megöltem volna a Jézus Krisztust? Ki fertőzött meg ilyen gondolatokkal?

GRETCHEN Például az evangélisták.

HERZL Ugyan, mit tudnak azok a pletykakafárok? Nem tudnak ők semmit, a maguk álmait álmodják, nem az övéit. Nem tudnak megegyezni még a legapróbb dolgokban sem, és vajon miért? Mert ott sem voltak, azért, én viszont ott voltam, tudom, amit tudok, tudnék róla, ha megöltem volna, de nem öltem meg, egész nap ott voltam a tömegben, kérdezd csak meg az anyját, aki épp mellettem állt a sokaságban, amikor a fia odatámaszkodott a keresztel, és összerogyott. Én meg azt mondtam az asszonyságnak, kérdezd csak meg, ha nekem nem hiszel, szóval azt mondtam neki: menj és csinálj már valamit, nem bírja felcipelni a dombra a szerencsétlen, hiszen alig áll a lábán. Erre előre tolakodott, hogy segítsen neki vinni azt az átkozott keresztet, csak hogy a fia elhárította, és összeszorított fogakkal azt sziszegte: ne avatkozz bele folyton mindenbe, anyám!

GRETCHEN Meséld tovább. Az se baj, ha hazudsz.

HERZL Naná, hogy hazudok. Már gyerekkoromban én voltam a legnagyobb hazudozó Pesten, mert Pesten minden csupa gonoszság volt, átváltottam hát olyanná, amilyennek lennie kellett volna, csupa jóvá. Fanny nagyanyámtól örököltem ezt, aki minden éjjel Shakespeare hazugságaival hazudott álomba, és akárhány hulla volt is a mese végén, a nagymama mindig hozzátette: még ma is élnek, ha meg nem haltak. Nem csoda, hogy hatévesen én voltam Pest antiprófétája, a forgószélből keveredtem elő zsákvászonba öltözve, a nyelvenem méz, a hajamban sáskák, és megmondtam mindenkinek az óvodában meg a palotákban, mégpedig félreérthetetlenül, hogy minden, ami van, szürke a hazudozástól, az pedig, aminek lennie kelle-

ne, olyan igaz, mint a szivárvány, erre döglött halakkal ütöttek pofán, úgy hogy kihullottak a fogaim, gyöngyöket szórtam a disznók elé, mint az apám. De nem szeretem ezt a szót, inkább nevezem kintornásnak, a legnevezetesebb hazugságomat pedig, azt, amellyel megmen tettem a lelkét, a kintornás igazságának. Már látom is magába roskadva egy őrszoba sarkában, ahogy védeni próbálja törött szemüvegét a kopasz fejére záporozó gumibotütések előtt; kopasz fejéből minden egyes ütésre kibuggyan a vér és végigcsorog az arcán, úgy hogy mire végeznek vele, védekezésre emelt keze a törött büttyeivel visszahullik az ölébe, és az arca csupa piros csík. *(Nem akar sírva fakadni a meztelen gyermek előtt)* A könyvtárosok nem sírnak. *(Szorosan behunyja a szemét, és levegő után kapkod, miközben a meztelen gyermek úgy ringatja a lábát, úgy babusgatja, mintha síró csecsemő volna)* Amikor kövér anyámat szétszabdalta a kozákszabalya, a kintornás elrejtőzött a szenesfészerben, ahelyett, hogy lekapta volna a kozákat a tíz körméről, a lábánál fogva megforgatta volna a tengelye körül, és szétloccsantotta volna a kőfalon az agyvelejét. Így kezdődött. De amikor rám került a sor, nem rejtőzött fészerbe, én értem ordítva rohant ki a fészerből, hogy szétloccsantsa a kozák fejét, csillogott a kőfal a szivárvány minden színében. Valahányszor kételkedni kezdtem ebben a hazugságban, azt mondtam kételkedő énekek: ne kétkeji; Lodzban elszalasztotta az esélyt, de egy szép napon, itt, Pesten, ordítva fog kirohanni a fészerből, mint igaz ember, hogy igazságot osszon egy kövér asszony emlékezetére, aki kettéhasítva, mint egy görögdinnye, egy tömegsírban enyészik. De hogy eláruljam neked a szürke igazságot, nem csinált ő semmi ilyesfélé. Csak énekel a zsinagógában, szánalmasabb kántort nem hallott még a világ. Milyen szánalmas volt, te jó Isten, nem találta el a hangot, tartani se tudta, ez a szürke igazság, összekeverte a zsolnárokat, úgy hogy végül kiboták, és akkor megvette azt a verklit, és tekerte az utcasarkokon, mindenféle istentelen melódiákat nyúzott, hogy *Wien, Wien, nur du allein*, meg efféle limonádékat. És így történt, hogy a szomszéd gyerekek egyszer megkérdezték: mondd csak, Schlomo, mért játszik az apád ezen a szörnyű verklin? Én meg azt mondtam nekik: testvéreim, az egész verkli egy nagy hazugság, így vezet felre a rend-őrséget. Az igazság az, hogy az apám meg fogja rohamozni a szentpétervári Téli Palotát, és ordítva fog átboggni a márványcsarnokokon, hogy felkutassa a cárt, és szétloccsantsa a gonosz fejét a márványfalon. A testvéreim pedig hittek nekem, és értesítették a csend-őrséget, úgy hogy kijött a csendőrség, két csendőr, kakastollal az ál-lukra szíjazott csákJójukon, fehér kesztyűben, kivont karddal, és bevittek az őrszobára, ott forró csokoládéval itattak, és belevilágítottak a szemembe, én pedig elmondtam nekik az igazságot: hogy járt hozzánk Danton teára, hogy aludt Bakunyin a konyhakövön, hogy került az összes rézgaras, ami csörömpölve hullott a kintornás kalapjába, Londonba, mert segíteni kellett annak a sóher Marxnak, hogy ki tudja fizetni a lakbérét, és hogy vehessen egy szál tulipánt Jennynek, a kedvencének. A csendőrök pedig hittek az igazságomnak, és behozták az apámat, és leültették szembe velem a fénybe, és faggatni kezdték, hogyan loccsantotta szét a márványfalon a cárt, amint azt én már korábban elmeséltem. Nagy csend lett, ő pedig rámnézett a szemüvegkerete fölött, és azon gondolkodott, ne mondja-e azt, hogy ez a gyerek beteges hazudozó. De semmi ilyesmit nem mondt, mert kettévált a mennyezet, és lám, ott állt Mihály arkangyal az innesső parton, vászonba öltözve, én pedig azt kérdeztem tőle: mikor lesz már vége ezeknek a csodáknak? És az angyal így szólt: menj, Schlomo, mert elrejtetted és lepecsételtetted az idők végezetéig; sokan megtisztulnak, megvilágosulnak és megigazulnak; és az istentelenek nem törődnek vele, de aki érti, megfogadja. Én hallottam a szavait, de nem értettem őket, apám azonban így szólt a csend-őrökhez: igen, ez a fiúcska igazat beszélt, és mivel a cárt nincs kéznél, a ti fejeteket fogom a falon szétloccsantani, amit rögtön meg is tett, míg nem berontott a szobába egy falka csendőr, és a szemem láttára addig verte, míg szűkülve el nem szállt belőle a lélek, és így esett, hogy ez egyszer a változatosság kedvéért az atya halt meg a fia helyett.

Herzl több ezer esztendő's könnyei egyszerre tömek elő a szeméből, az orrából és a szájából, egy, a gyomor legmélyéről feltörő üvöltés kíséretében, a meztelen gyermek pedig magához vonja az arcát, és szárazra törli a mellével

GRETCHEN Sírj csak, kedvesem, legalább megtudom végre, mi a helyzet veletek, zsidókkal.

HERZL „Már gyertyám mindkét vége lángol, / gyorsan emészti el magát. / Légy ellenség vagy jóbarát -

GRETCHEN Jöjj, nézd, mily fényesen világol.”

Így ülnek békében a padlón, míg tántorogva meg nem érkezik Hitler

HITLER Ne zavartassátok magatokat. *(Mellkasára szorítja kezét)* De ha tudtok szakítani egy kis időt, lesztek talán olyan szívések, és hívtok egy mentőkocsit oxigénnel. *(Aztán bottalodzni kezd, és levegő után kapkod)* Ismertek valami jó agysebészt?

HERZL Nem, magam is idegen vagyok itt.

HITLER *(krákog)* Nem tesz semmit. Valószínűleg ügyis késő. Milyen tünetekkel jár a gyors lefolyású gümőkór?

GRETCHEN Vérköpéssel.

HITLER Ez az! *(Köp, de minden mást, csak éppen vért nem)*

HERZL Lefektettek.

HITLER Liliomtipró nekem ne tegyen szívességet.

Mici, a tyúk néhány peckes lépést tesz felé

A keselyű bosszúja. Ne még, halálmadár! Távozz tőlem!

Herzl és Gretchen megpróbálják felsegíteni. Hitler szándékosan elnehezíti a testét, de azért morgolódva, kifordult szemmel tűri, hogy a hóna alá nyúlva felemeljék. Egész idő alatt, míg az ágyához vonsozzák, mint-egy lázálomban motyog

Jártam a fehér utcákat... császári pompa... tündöklő szépség... de odabent... a márványcsarnokokban... az a kaftános halálmadár... ragacsos pofaszakáll... színosztrák pinákkal kufárkodott... szökek voltak és gömbölyűek... kicsik, nagyok, közepesek... selymesek, drótszörűek, kopaszak, nedvesek és lüktetőek... csak tessék, tessék, ki-ki megtalálhatja szíve választottját... egyet fizet, kettőt kap.

GRETCHEN Uram, ha valami újat tud pinaügyben mondani, mondja el hangosan és érthetően.

HITLER *(hangosan és érthetően)* Lázás vagyok. Nem látja, hogy félrebeszélék?

HERZL Ilyen időben igazán fel kellett volna vened a télikabátomat.

HITLER Nem fogadok el szívességet ártatlanok megrontójától.

Herzl megérinti a homlokát; Hitlernek nincs láza, de nehogy mulasztás terhelje, lázmérő dug a fenekébe. Gretchen felmelegíti a tyúkhúslevest

HERZL Harminchat öt.

HITLER Harminchat kilenc.

HERZL Harminchat hat. Szánalmas ripacs vagy. *(Lehúzza Hitler csizmáját)* Elmehegnél politikusnak.

HITLER Tényleg? Komolyan gondolod?

HERZL Igen, komolyan gondolom. Minden hátsó gondolat nélkül. Egy kicsit persze foglalkoznod kellene a nyelvtannal, és tanulmányoznod hozzá Márk evangéliumát. És *elméne* Jézus Galileába, és *azonnal elméne* az ő híre Galilea egész környékére, és *prédikál vala* a zsinagógákban. Márk javított valamelyest a nyelvtanon, amennyiben hozzátette: *azoknak* a zsinagógáiban, és ezzel feltalálta a gettót. Ilyen egyszerű ez. Felejtse el Schlomót, aki csak egy a zsidók közül, beszélj csak a zsidókról, és király leszel, csonthalmokon fogsz járni, és követni fognak a hóba meg a pusztaságba az égő templomhoz.

HITLER Köszönöm.

HERZL Szóra sem érdemes.

HITLER Te sírtál. Megfigyeltem, ahogy sírtál. Visszataszító szokás felnőtt férfiaknál; mindazonáltal nem rejthetem véka alá, hogy titkon csodálom ezt a sírást. Látszik, hogy tehetségesen sírsz. Hogyan tettél szert erre a képességre?

HERZL *(váltat von)* Gyakorlat teszi a mestert.

HITLER Így igaz; nincs fontosabb, mint tapasztalat, nemde? Gondolom, már évek óta sírsz.

HERZL Kétezer éve, plusz-mínusz másfél hét.

HITLER Olyan régóta?

HERZL A második templom lerombolása óta.

HITLER Ó, én még az elsőről se tudtam.

HERZL Mert nem jó újságokat olvasol. Mindenesetre leültem Babilon vezínél vagy talán Pesten, és sírtam.

HITLER Attól tartok, én nem vagyok valami jó a sírásban.

HERZL Na és? Senki sem tökéletes.

HITLER Például anyám temetésén is hiába préseltem; könny egy szálsé, csak egy nedves fing.

HERZL Ha könnyekről van szó, nem segít a préselés. Kényszerből egyetlen múzsa sem fog homlokodra csókolni.

HITLER Van valami különös technika, amit esetleg ajánlhatok?

HERZL Annyi biztos, hogy a megfelelő várost már megtaláltad. A bécsi síróiskolának nincs párja az egész világon. Technikai szempontból

nézve itt nedvesebben sírnak, mint Helgolandon. Nem csoda, minden bécsi magában hordja a saját siratófalát. De azért óvatosságra kell, hogy intsek. Nagyjában és egészében a bécsiek nappali sírók; márpedig akik nappal sírnak, nagyjában és egészében csak önmagukat siratják, és a bánatból giccs lesz, azaz valcer. Az igazi, Istennek tetsző könnyeket éjszakra szokás ontani, és azokat, akik éjszaka sírnak, meghallják a távolban is; ha éjszaka sírsz, veled sír mindenki, aki csak hallja a panaszkod, veled sír, amíg csak ki nem hullik a szempillád; ha éjszaka sírsz, még a csillagok és a bolygók is együtt sírnak veled.

HITLER Nagyon megható. És megtaníthatnád, hogyan kell sírni?

HERZL Hát te még soha nem sírtál?

HITLER Legalábbis nem tudok róla.

HERZL Tudnál valami szomorú dologra gondolni?

HITLER Hogy őszinte legyek, nemigen.

HERZL Próbáld csak meg.

HITLER *(behunyja a szemét)* Naplemente ciprusokkal? Alpesi tisztás alkonyi félmályban? Csak magamat látom, ahogy kelletlenül vándorok az iskolába.

HERZL Ne gondolj magadra, abból csak nappali sírás lesz. Mi a helyzet boldogult anyáddal?

HITLER Schlomo, csak nem azt akarod, hogy megint feltámadjon a bél-szél?

HERZL Hunyd be a szemed, Hitler, és képzeld magad elé halott anyádat a koporsóban.

HITLER *(engedelmeskedik, apró vihogás tör elő felújtorcái közül)* Nagyon jó. Látom holtan a koporsóban.

HERZL Pontosan mit látsz?

HITLER Látom holtan a koporsójában.

HERZL Mi van rajta?

HITLER Dirndli.

HERZL Hagyd abba a vihogást, és írd le a dirndlit.

HITLER Dúsan rakott szoknya, piros és kék virágokkal.

HERZL És az arca?

HITLER Mint a sajt.

HERZL Hát még?

HITLER Rákszaga van.

HERZL Az milyen?

HITLER Bűdös.

HERZL Milyen bűdös?

HITLER Mint a - lábszag.

HERZL Érzed a szagát?

HITLER Igen.

HERZL Mondj neki valamit.

HITLER Isten veled.. anyám.

HERZL Olyasmit mondj neki, amit mindig is mondani akartál, csak nem került rá sor.

HITLER Soha nem jöttél rá, ha hazudtam. Soha nem vetted észre, ha kioltam a pénzt a retikulódból. Nem is sejtetted, hogy meglestelek a kulcslyukon átfürdés közben. Akkor sem kaptál el, amikor a szeplőtelen fogantatás napján a „Fliegende Blätter” olvastam a végén. *(Schlomóhoz)* A butaságomra spekulálsz. Úgy látszik, fölényben vagy az én határtalanul becsületes árja lényemmel szemben. Ocsmány hízelkedéssel környékezel meg egészséges szellememet, hogy bűnre csábíts. Te örök pióca a nép egészséges testén! Frázisa-id gomolygó ködfátyla. mögül előtűnik a zsidóság vigyorgó pofája. Anyáskodásod olyan, mint a trágya; azt se szeretetből hordják a földre.

HERZL Idézet vége.

HITLER Engem senki nem szeret.

HERZL Én szeretlek.

HITLER Valóban? Bizonyítsd be!

HERZL Hitler, hogy lehet ilyesmit bebizonyítani? Szeretetre méltó épenséggel nem vagy, az igaz. És mégis, ahogy most itt ülsz könnyes szemmel, szeretlek.

HITLER Akkor csókolj meg.

HERZL Ó, Istenem, az apácákat meg a lovakat valahogy még csak csak elviselem, de szabadíts meg engem ennek a tiroli buzinak a karmai közül! - Nem, Hitler, megcsókolni nem foglak. Engedd meg viszont, hogy elmeséljek neked egy történetet az igaz szeretetről, ahelyett, hogy folytatnánk: ezt a kínos flörtöt.

HITLER Mindig ezek a hülye történetek!

HERZL Végül is ez a költészet értelme: hogy szeretethiányban szenvedő gyerekeknek történeteket meséljünk, míg bele nem borzonganak. Nos tehát, a nagy Eliézer rabbiról az a történet járja, hogy szeretetben felnevelte, ágyában halatta halott nővére leányát, míg az be nem

töltötte édes tizenharmadik esztendejét, és nem mutatkoztak rajta mind elől, mind hátul a nőiesség félreismerhetetlen jelei. Akkor aztán a nagy rabbi így szólt hozzá: hagyd el a házamat, gyermekem, és menj férjhez. Mire a lányka így felelt: nem, a szolgálód vagyok, és itt szeretnék maradni, hogy megmoshassam lábadat és tanítványaid lábát. A rabbi pedig így szólt: nem, leánykám, én már öreg vagyok, okosabb, ha elhagyod a házamat, és keresel magadnak egy fiatal embert, aki ifjúsághoz illik, és akinek olyan a lába, hogy nem kell megmosni. És a lányka így válaszolt: másodszor mondom, engeddd, hogy itt maradjak mint szolgálód, és megmosom lábad és tanítványaid lábát. A rabbi pedig megáldotta szeretetének állhatatosságáért, és megengedte, hogy a maga tisztaságában ott maradjon.

HITLER Nagyon helyes. Akkor mosd meg a lábamat.

Herzl megmossa Hitler lábát. Gretchen megcsókolja Hitlert

HERZL Úgy kell nekem, ha szerelmes történeteket mesélek bűdös lábú alakoknak, akiket senki sem szeret.

NEGYEDIK FELVONÁS

Vasárnap. Herzl borotválja Hitlert. Hitler egyszerre olvassa a Bibliát meg a Kámaszutrát

HITLER Kitisztítottad a kályhát?

HERZL Nem.

HITLER Összesöpörtél?

HERZL Nem.

HITLER A morzsákat lekefélted a lepedőmről?

HERZL Nem.

HITLER Megstoppoltad a zoknimat?

HERZL Nem.

HITLER A nadrágomat kivasaltd?

HERZL Nem.

HITLER Főztél friss kávé?

HERZL Nem.

HITLER Felmelegítetted a tyúkhúslevest?

HERZL Nem.

HITLER Elolvastad a Völkischer Beobachtert?

HERZL Igen.

HITLER (olvás) Mi az a fellatio?

HERZL Olyan spagettiféle.

HITLER Akkor csak borotválj. Ezek az átkozott zsidók minden kecskefingból prédikációt csinálnak.

Arra jön Mici; Hitler utána vágja a Bibliát

Vigyázz, mert feltálatlak vacsorára.

HERZL Hitler, te visszaélsz az emberséggemmel. Nem vagyok se az inasod, se a dadád. Vagy megjavulsz, vagy röpülsz innét! Az elmúlt héten csupa rossz szokást vettél fel, mégpedig mind a zsidóktól, mind a németektől. Túl sokat elméledsz, főleg hülyeségeken. Fecsegsz és nyavalyogsz, spekulálsz, teoretizálsz, profétálsz, onanizálsz, polarizálsz, állandóan vagy-vagyokban gondolkodsz, és elfelejtöd, hogy a feldobott érme nem feltétlenül esik írásra vagy fejre, hanem esetleg ott is maradhat a levegőben. Ráadásul folyton a hipochondriáddal takszöröl. A művészet és a patológia ugyan fölöttébb produktív viszonyban állnak egymással, te mindazonáltal alaposan félreértetted a Varázshegyét. Mért nem keresel valami munkát, ha másért nem, legalább, hogy csökkentsd az egyre riasztóbb méreteket öltő munka-nélküliséget. Vagy festhetnél legalább egy pár akvarellt, én pedig megpróbálnám eladni őket, valami derűs csendéletet, teszem azt: „Disznócsülök alkonyi félhomályban”. Vagy ha mára múzsa vonakodik csókjával illetni páratlanul alacsony homlokodat, próbáld legalább elmélyíteni háztartási ismereteidet, tanuld meg például, hogyan kell rendszeresen becsavarni a fogkrémes tubust, rendszeresen megkötni a cipőfűződet, vagy rendszeresen kitorölni a segged; ez is olyan készség, amelyre áldott emlékezetű anyád nyilvánvalóan elmulasztott megtanítani. Végezetül pedig, Hitler, ha a Szent Bibliát még egy-szer hozzá mered vágni szeretett madaramhoz, elmeztsem azt a pogány torkodat.

HITLER Ahogy gondolod. Most legalább tudjuk, hányadán állunk. Azt hittem, barátok vagyunk. Nyilván túl sokat vártam. Régi gyengém, hogy hajthatatlanul hiszek a bajtársakban, akik mellettem állnak, nemcsak az élet napos oldalán, hanem viharos időkben is. Ami az úgynevezett hipochondriámat illeti, elismerem, hogy mellhártyagyul-

ladásom javulóban van, noha maradt még néhány nedves folt a bal tüdőmben; ugyanakkora nyombélfekélyem, amelyet a túl sok tyúkhúsleves okozott, elérte a végső kifakadás előtti érzékenységi stádiumot.

Most pedig megyek, és megkísérelm a lehetetlent. Csomagold össze szegényes javaimat, az első vonattal visszautazom Braunau-am-Innbe. *(Feltápáskodik, tesz néhány bizonytalan lépést, aztán megperdül és belerúg Herzl lágyékába)*

Halálos párbaj kezdődik, Góliát kis híján beadja a kulcsot, de aztán Hitler elkapja Micit, és túszként maga elé tartja

Még egy lépés, és kitekerem a nyakát.

HERZL *(lefegyverezve)* Győztél.

HITLER Térdre, zsidó, és kérj bocsánatot!

A tyúk leszarja a kezét, Hitler felüvölt és elhajítja, majd berohan a fürdő-szobába, és bevágja maga mögött az ajtót

HERZL *(Micihez)* Nyugalom. Ígérem, ez nem fordul elő még egyszer. Egykettőre kiteszem a szűrét ennek a szörnyetegnek.

Megérkezik Halál asszony, Leopold kíséretében

HERZL Házalni tilos.

HALÁL ASSZONY Édes jó Istenem, hát úgy nézek én ki?

HERZL Nem.

HALÁL ASSZONY *(előszed egy csomó cédulát; végre megtalálja, amit keresett)* Bizonyos Hotler vagy Hutler, nem is, Hitler nevű urat keresek.

HERZL *(inashangon)* Kit szabad bejelentenem?

HALÁL ASSZONY A Halált.

HERZL Halál urat?

HALÁL ASSZONY Halál asszonyt!

HERZL Be van jelentve?

HALÁL ASSZONY Azt hiszem, igen. *(Újabb cédulák után kotorász)*

HERZL Mára senki sincs bejegyezve. Bizonyos benne, hogy ezt a Hitler urat keresi?

HALÁL ASSZONY *(felsóhajt)* Ajjaj, hol lehet a lista? Igen, itt van: Adolf Hitler.

HERZL Jó, jó, de melyik Adolf Hitler? A metsző? A gyertyatartó-készítő? A vízitünder?

HALÁL ASSZONY Éppen ő.

HERZL Akkor rossz helyen jár.

HALÁL ASSZONY Milyen kínos. *(Megint belenéz a listába)* Született Braunau-am-Innben.

HERZL Az még semmit nem bizonyít. Tudja, sok Braunau van az Inn partján, az Inn közelében, az Inn felé vezető úton. Különben is a lehető legalkalmatlanabb időben jött.

HALÁL ASSZONY Mint rendszeren.

HERZL Nem is tudom, egyáltalán itthon van-e. És ha itthon van, akkor is valami tanácskozáson vesz részt; államügyek, életbe vágó döntések, s a többi. Nem tudna máskor visszajönni?

HALÁL ASSZONY De igen, minden bizonnyal. Van még néhány elintéznivalóm itt, a szomszédban, csak háta lista szerint kellene haladnom, noha el kell ismernem, hogy a terv betartása nem éppen egyszerű. Csodálom Bécset, varázslatos város, ha nem is agonizál úgy, mint Velence, ámbar meg kell mondanom, hogy slamposága túlmegy az elviselhetőn. Semmit nem lehet elintézni, mindenki mindent félvállról vesz, én meg lejárom a lábamat. Leülhetnek egy kicsit, hogy kifújjam magam?

HERZL Szörnyen sajnálom, madam. Ez aligha a legmegfelelőbb időpont arra, hogy leüljön pihenni. Talán majd egy másik alkalommal.

HALÁL ASSZONY De mikor? Megvan ideje a járkálásnak, éppúgy, mint a leülésnek. Sajnálom, hogy zavarok, jóember, de próbálja beleképzelni magát a helyzetembe. Igen nehéz manapság parkolóhelyet találni, ez a város nem ekkora forgalomra épült, és nézzen csak ki, a Leopold végre talált egy helyet, ahol várakozhat, anélkül, hogy a rendőrség alkalmatlankodásától kellene tartania. Tudom, hogy a terhére vagyok, de hadd beszéljek meg a Hotler úrral legalább egy újabb időpontot. Próbáljon megérteni. Hajnal óta talpon vagyok, azóta futkosok, és ennek ellenére soha nem tudom utolérni magam. Organdi asszony már csaknem megfulladt, bekékkült, mint egy szilva, mire odaértem, és a napnak még távolról sincs vége.

HERZL Várlon itt, kérem. Meglátom, mit tehetek önért. *(A vécéhez iszik)*

Hitler nyögdcéssel odabenn, nyilván a legkeményebb széklettel kínló-dik, azóta, hogy Luther az ámyékszéken találkozott az ördöggel

Hitler, látogatód van.

HITLER Csak ne most!

HERZL Úgy tűnik, sürgős.

HITLER Miféle látogató?

HERZL Úgy hívják, Halál.

HITLER Mit akar a fickó?

HERZL Nem fickó, nő. És téged akar.

HITLER Most?

HERZL Igen, most.

HITLER Nem látod, hogy el vagyok foglalva? A legkisebb megszakítás is végzetes következményekkel járhat. Mondd neki, hogy menjen el.

HERZL Mit gondolsz, eddig mit csináltam? De nagyon makacs. HITLER Mondd meg neki, makacsodjék másnál. *(Ordítva, összegyűrt nadrágban)* Most nem hagyom, hogy megzavarjanak. Egyedül akarok maradni.

HERZL Ne olyan hangosan! Majd szóval tartom. Te pedig odabent szép csendben maradsz, és nem nyögsz tovább. Ha esetleg vécére akar menni, kimászol az ablakon, és elrejtőzöl odabent, Merschmeyer asszony disznócsülkei között.

Halál asszony leül

Érezze otthon magát. Megkínálhatom egy csésze jó forró teával?

HALÁL ASSZONY Az ajkáról olvasta le a kívánságomat.

HERZL Milyen izgalmas. Úgy értem, az, hogy egy ilyen specialista, mint ön, elfogadja az ilyesmit. Azt hiszem, a tea a legnagyobb rizikófaktorok közé tartozik: mindennapos fogyasztás esetén úgyszólván halálos.

HALÁL ASSZONY Ó, hogyne, abszolút halálos. Mint minden egyéb. Az élet úgy, ahogy van, merő egészségi rizikó, hogy ne mondjam, gyógyíthatatlan betegség. Ami a teát illeti, szűkíti a véredényeket, míg csaknem megpattannak, nem is beszélve a csersavról, amely szétmarja a bélfalat.

HERZL Talán inkább kávéét kér?

HALÁL ASSZONY A kávé még rosszabb. Megtizedeli az agysejteket, apró rákos csomókkal szórja tele az epidermiszt, és a legenyhébb esetben is visszeret okoz. Magának persze megvan mára visszere; foglalkozási ártalom, a sok szaladgálástól van, az átkozott lépcsőktől, a sok éjszakázástól.

HERZL Hát elég sok dolgom van. Gondolom, önnek is.

HALÁL ASSZONY Az asszonyok örökké csak robotolnak. Nem szeretek panaszkodni, de a stressz már túlmegy az elviselhetőség határán. A régi szép időkben, hát igen, jobb, ha nem nosztalgázom, de azért, édes jó Istenkém, a régi szép időkben voltak még képzett segédeim, afféle kaszáslegények, tudja, fajtogató angyalok egész hada, és az emberek akkoriban még sokkal leleményesebben patkoltak el, szifilisz, lépfene, kolera, tuberkulózis, ami manapság, dr. Kochnak hála, sajnos módfelett ritka. Mafelől itt ez az egész újmódi erőszak; egyszerűen fel nem foghatom, hova sietnek annyira, érthetetlen ez a modern türelmetlenség, miért nem tudják kivárni a maguk természetes idejét? Megengedi, hogy rágyújtsak?

HERZL Meg kell mondanom, csodálom a bátorságát. *(Köhög)*

HALÁL ASSZONY Krónikus bronchitisz. Éjszakánként száraz köhögés, reggelente szép szürke váladékcsomok. Légszomj, még a lépcsőn lefelé is. És mégis, ha van valami, amit Bécsben kimondottan szeretek, az a nikotinhomály, a makrélaszínű mennyezet, amely rátelepszik a szalonokra meg a kávéházakra, és nem kis mértékben járul hozzá Európa legmagasabb öngyilkossági arányszámához. Dohányozni, gyógyszert nyelni, felvagni az ütőereket vagy beleugrani a szép kék Dunába. Nem valamiféle koraérett antioptimizmus ez? Amit a gyávák bécsi nekrofilának neveznek, az valójában nem más, mint a realisták szép új világa, azoké, akik belátták, hogy senki nem él örökké.

HERZL Biztos benne?

HALÁL ASSZONY Ó, holtbiztos.

HERZL Hát igen, ezt mondja mindenki. A bizonyítékok lehengerlőek. A temetők túlszűfoltak; a hamvasztás, jóllehet szentségtörés, egyre inkább divatba jön. Egy ideig hullamosoként dolgoztam a hullaházban. A látszat letagadhatatlan, de mégis, bocsássa meg naivitásomat, nehezen tudom elhinni, hogy én például meg fogok halni.

HALÁL ASSZONY Pedig meg fog. Nekem eliheti.

HERZL Készséggel. És mégis, ahogy itt ülök a magam kis világában, amely magában foglalja önt, tisztelt hölgyem, meg ezt a csésze teát,

meg a fejünk felett a mézszárszékekben lógó disznókat, meg Hitler urat, aki államügyei mellett épp a beleit próbálja odabent megmozgatni, nos, nem tudok szabadulni a hittől, hogy mindez csak annyiban létezik, amennyiben érzékelem, és ha én már nem lennék itt, hogy érzékeljem, akkor ez az én kis világom önnel, tisztelt hölgyem, meg a disznókkal és Hitler úr beleivel egyetemben mindenestől megszűnnék létezni.

HALÁL ASSZONY Csakugyan?

HERZL Milyen érzés?

HALÁL ASSZONY Micsoda?

HERZL Meghalni.

HALÁL ASSZONY Mintha nem tudná. Olyan furcsák az emberek ezzel a megjátszott tudatlanságukkal. Mindenki meghal már a születése napján. Minden lehámlo bőrcafat, minden kihulló hajszál, minden elfelejtett név egy-egy kis hétköznapi halál. És ha már egyszer hozzálatott az ember. A nagy halál sem különbözik lényegesen. A legjobban a gyerekek tudnak meghalni. Az öregeknél már nehezebben megy; addig kapaszkodnak egy-két fájdalomba, míg bele nem fáradnak. Ha elfogad egy jótanácsot, ne küzdjön ellene, adja meg magát.

HERZL Fáj?

HALÁL ASSZONY *(vállat von)* Az magán múlik. Inkább olyan, mint a születés. Ha nem berzenkedik, könnyű; egyszerűen átcsúszik egy másik időbe.

HERZL És utána?

HALÁL ASSZONY Hogyhogy utána?

HERZL Nem áll szándékomban, hogy beleüssem az orrom az üzleti titkaiba, de milyen ez az egész? Valami? Semmi? Mennyország? Pokol? Nagyon örülnék valami bizalmas információnak, például az utolsó iteletről; ez a gondolat ugyanis már sok fejfájást okozott nekem. Meg persze Istenről, ha nem veszi rossz néven a kíváncsiskodásomat. Milyen ő? Úgy értem, szimpatikus?

HALÁL ASSZONY Te jó Isten, ennyi kérdés, és mindegyikre ugyanaz a válasz. Mint minden, magától függ ez is.

HERZL Ez is egy válasz.

HALÁL ASSZONY Sajnálom. Ilyen szörnyű a szabadság. Felhengergetünk egy követ a meredek hegyoldalon, az meg újra és újra visszagurul. Egész napos elfoglaltság. De hát már csak ilyen a világ, minden csak magán múlik, és nem segít, ha megpróbálja valaki másnak, mondjuk, Istennek átpasszolni a feketepétert. Mit mondjak Róla? Ha maga rendszeren viselkedik Övele, Ő is rendes lesz magához. A többi csak kommentár. Ismeri a parancsolatokat, vagy nem?

HERZL Felületesen. Másodkézből.

HALÁL ASSZONY És követi őket?

HERZL Az összeset?

HALÁL ASSZONY Csak tíz van.

HERZL Egy tömeg lábjegyzettel.

HALÁL ASSZONY Hogy is hívják magát?

HERZL Zoff.

HALÁL ASSZONY *(a fejét csóválja)* Nem ábécérend szerint dolgozom. Mára volt például egy Warlickám és egy Baruchom. Azért maga nem egészen becsületes. *(Újabb puska után kotorász)* Herzl? Herzl? Ha nincs soron semmiféle Herzl, úgyhogy hagyjuk a hazudozást. Hogyan szeretne meghalni?

HERZL Hogy őszinte legyek, egyáltalán nem szeretnék meghalni, de azért lehet velem beszélni.

HALÁL ASSZONY Ne félj az izzó nap hevétől

S ha tán hús csókot ad a hó

Szemed lehunyod, tárd szét a lábad

Hidd el nekem: meghalni jó

Ne félj a nedves fön-szelektől

Vagy ha a szív nem volna ép

Van, aki szeret, s van, akit szeretnek

Hidd el nekem: meghalni szép.

HERZL A holnap a remény másik neve. Ez a szegény test csak még egy holnapot szeretne, hogy befejezhesse a könyvét. Olyan nagy kívánság ez?

HALÁL ASSZONY Igen. Szóval könyvet ír?

HERZL Legalábbis megpróbálom.

HALÁL ASSZONY Miről szól?

HERZL Magáról.

HALÁL ASSZONY *(ujjával fenyegeti)* És hol tart vele?

HERZL Közzeledem a végéhez.

HALÁL ASSZONY Hát csak közzeledjen, Herzl! És ne nyújtsa túlságosan hosszúra, különben még kiesik a toll a kezéből egy szó kellős közepén. És kevesebbet hazudozni, Herzl! *(Feláll és megpaskolja Herzl orcáját)* Maradjon meg annál, ami van, és hagyja azt, aminek

lennie kéne, rendben? A barátja az undorító alsóruhájában épp most mászott vissza az evilágba. Maga hosszabbította meg azt a nyomorúságos életét. Valóban ezt akarta?

HERZL (*alázatosan*) Igen, asszonyom, hiszen talán éppen ez a költészet értelme: szóval tartani és feltartóztatni a halált.

HALÁL ASSZONY Szegény Schlomo! Hát még mindig nem fogta fel, hogy a barátja engem mint hulla egyáltalán nem érdekel? Hiszen mint hulla, mint áldozata lehetőleg középseprűbb. De mint tettes, mint kaszáslegény, mint fojtogatóangyal - természetadta tehetség. Örülök, hogy ilyen jól elbeszélgettünk. Hát akkor - a viszontlátásra.

HERZL Ez a hülye város tele van olyan emberekkel, akik mások, mint akik.

HALÁL ASSZONY Ugyan ki olyan, amilyen valójában? (*Leopolddal együtt el*)

ÖTÖDIK FELVONÁS

Búcsúnap. Herzl alszik. A helyiség, mintegy álomban, átváltozik. Hét börmadrágos tirolli tahó barnára mázolja a falakat. Himmlischst, Hitler kebelbarátja reggelt készít. Hitler Hitler-Mädchenné változtatja Gretchen-t. Mind fehér köpenyt viselnek. Tüzes ünnepi hangulat

HITLER A hajad, Gretchen Maria Carolina Globuscheck, csöpög az egészséges népi érzülettől, mindazonáltal óva intlek, hogy mostantól fogva mindörökké őrizkedj mindennemű fajgyalázási kísértéstől, pláne egy ilyen aszott zsidóval, amilyen Schlomo.

GRETCHEN Ide figyelj, ha szidalmazni merészeled az én Schlomómat -

HITLER Nem a te Schlomódat, a Schlomót!

GRETCHEN Ha szidalmazni merészeled Schlomót -

HITLER A nemzetközi schlomóságot! Az egész világot behálózó schlomóizmust! Az egyetemes schlomasztikát!

GRETCHEN (*nevet*) Az egyetemes schlomasztika szidalmazására valami magasabb röptűt kellene kitalálnod.

HITLER Például?

GRETCHEN Szolgálhatnék neked néhány válogatott mintával, amelyeket még nagyatyám, Bornemissza Esterfalvy Aladár, a nemzetközi, igen, nemzetközi tekintélynek örvendő nyelvész, számos akadémiai cím birtokosa, a káromkodások avatott kutatója sugott fülembe halálos ágyán, kényszerzubbonyba kötözve.

HITLER Hogyhogy kényszerzubbonyba?

GRETCHEN Hideg volta tél.

HITLER Hallgatlak.

Tandráma a káromkodásról

GRETCHEN „Gondold meg, gyermekem, minő különbség áll fenn az emberi test hátulsó-alsó anatómiai részeihez mintá szidalmazás céljához való sajnálatos teuton vonzódás, például: Nyasgem -”

HITLER Nyasgem! Azaz?

GRETCHEN Nyald ki a seggem!

HITLER (*bátortalanul*) Nyasgem!

GRETCHEN „- és az elülső alsó részek angolszász oldalról történő kultiválása között, például: Fuck you, man! Vagyis: baszd meg magad, öreg!”

HITLER (*panaszosan*) Fuck you, man!

GRETCHEN Nem is beszélve az erdélyi káromkodásoknak a szivárvány minden árnyalatában tündöklő változatosságáról, kezdve attól, hogy „Lófaszt az orrod likába” - ízlés dolga! - az inkább obskurusnak mondható „Hogy az a fűzfánfűtűlő rézangyalon” át, ahonnan titokzatos módon épp a legfontosabb, az ige marad el, egészen addig a földjira esélyes mintapéldányig, hogy „Rakja az apád a faszát kecskebőrbe csavarva, kamásliba csomózva, rongyba takarva, csigákkal foltozva, csillagokkal megszórva, visszeresen és holdkórosan, meg-uborkásodva és összeaszva, göcsörtösen és bepácolva az anyád felséges, császári és királyi tátongó picájába.”

Hitler eminens diák módjára ismétli a káromkodást, becsavarodik, fojtogatni kezdi Gretchen-t, míg Himmlischst félbe nem szakítja. Mindhármán odamennnek Schlomóhoz a reggelivel

HITLER Jó reggelt, Schlomo!

HIMMLISCHST Mi szépet álmodtál?

HITLER Mosolyogtál álmodban!

HIMMLISCHST Boldog ünnepet!

Herzl pislog, mélységesen megilletődve elveszi a csészét, körülpillant, vajon még mindig álmodik? Az egész helyiség csepeg a festéktől

HIMMLISCHST Meleg briós, egyenesen a kemencéből, vajjal és kajszi-baracklevárral, hársfavirágmézzel, frissen facsart narancslé, két tükörtójas, café au lait au lit.

HERZL (*gyermeki boldogsággal*) Mi történik itt?

HITLER A mester bevégezte művét, minden bizonnyal mestermű, de legalábbis született egy könyv.

GRETCHEN Elhatároztuk, hogy szerünk neked egy kis meglepetést.

HERZL Miféle meglepetést?

HITLER Az üdítő tisztaság otthonává varázsoljuk ezt a lyukat.

HIMMLISCHST Hol van?

HERZL Mi hol van?

GRETCHEN A mestermű.

HITLER A Mein Kampf.

HERZL Akárhol is van, még nincs igazán készen, megvan ugyan a vége, de még nem kész. Ha a befejezésről van szó, mindig elhúzom a dolgot, akárcsak a francia Gústav Flobert -

GRETCHEN Kicsoda?

HERZL - Flaubert Gusztáv, de ha minden jól megy, amit egyébként nem nagyon hiszek, akkor néhány hónapon belül talán fel tudok majd mutatni valamit, ami olvasható, sőt talán még elolvasandó is.

GRETCHEN (*hűvösen*) Herzl, hol a könyv?

Csend

HERZL „Habár csipőjének hajlása olyan, mint a kőöntő, öle, mint a kerekded csésze, nem szűkölködik nedvesség nélkül, említi, mint két őzike.”

GRETCHEN Herzl, hol van?

HERZL Idézet vége!

Gretchen megüti

HITLER Csigavér, Gretchen. Türelmetlen a kicsike. Hadd magyarázam meg, Schlomo -

GRETCHEN Ti zsidók úgyis imádjátok a magyarázatokat.

Csend

HITLER Praktikusabb lenne, ha először te mondanád meg, hová dugtad a mesterművet.

HIMMLISCHST Hajnal óta keressük!

HITLER Kíváncsiságunk nem ismer határt, ezt tekintheted akár bóknak is. Ugyan hány mester büszkélkedhet azzal, hogy nyolc hazafi -
GRETCHEN Tíz!

Csend

HITLER - egy álló délelőttön át keresi a művét?

Csend

Szerénységed, Schlomo, igazi mesterre vall, és módfelett megható, mi viszont kényszerhelyzetben vagyunk, borzasztóan szeretnénk tanulmányozni mesterművedet, még mielőtt átnyújtanád az utókornak. Látod, Schlomo, megfogadtam a tanácsodat, és átmentem politikusba, azzal az acélos elhatározással, hogy megmentem a világot, még-hozzá az egészséget, Új-Zélandot is beleértve; mivel pedig a gondviselés immár arra jelölt ki, hogy életemet a nyilvánosságnak szenteljem, ügyelnem kell a hírnevemre, hogy elejét vegyem a téves benyomásoknak, ördögi legendáknak, félreértett mítoszoknak, és így tovább. Úgynevezett naplódban elejtettél egy vagy két célzást -

GRETCHEN Hármat!

Csend

HITLER - érdemtelen személyemmel kapcsolatban, s utolérhetetlen prózáddal ecsetelted némely, inkább megható fogyatékoságomat. A tények illetően elferdítése megengedett fogás az irodalomban, az én esetemben viszont, egy új karrier kezdetén, esetleg farszító félreértésekre adhat alkalmat a széles tömegek körében, holott ezek közreműködésére sajnos szükségem van a világ és benne Új-Zéland, megmentéséhez. Ne érts félre, Schlomo, Isten mentsen attól, hogy mesterművedet cenzúrának akarnánk alávetni, de ha volnál

szíves bepillantást engedni nekünk a kéziratba, talán indítva éreznék magunkat, hogy tegyünk néhány szerkesztői megjegyzést, amelyek szükség esetén helyreigazíthatnának egy vagy két -
GRETCHEN Tizenegy!

Csend. Herzl az arcába köpi a kávé

HITLER - hamis benyomást; néhány javaslatot, amelyeket a végső, a tökéletes, mondjuk úgy, autorizált változat papírra vetéséhez esetleg magad is hasznosnak ítélsz majd, hol az a szar könyv?

Herzl hozzájuk vágja a tálcát a reggelivel. Hitler és Himmlischst a lábánál fogva keresztül vonszolják a helyiségen, majd a falhoz érve csiklandozni kezdik, úgyhogy Herzl kénytelen visítani a nevetéstől. Gretchen közben feldúlja az ágyat, felhasítja a matracokat és párnákat, löszőr és libatoll kavargó a levegőben. Gretchen megtalálta a könyvet

HITLER Nyugalom!

Mindenki mozdulatlaná dermed, csak Herzl kúszik be az egyik sarokba. Egy libatoll lebeg át a csenden

(Fanatikusan ujjakkal lapoz) Schlomo, én csak egyetlen mondatot látok itt, az utolsót. „Es még ma is élnek, ha meg nem haltak.” HERZL Megmondtam, hogy nincs még egészen kész.

HITLER Hol a többi, Schlomo?

HERZL A fejemben.

HIMMLISCHST Na, jó. Akkor kifordítjuk a bensődet.

HERZL Egy pillanat. Csak nem vágjátok tőlem, hogy mindent elmeséljek, ami a fejemben kavargó?

HITLER De igen. Pontosán ezt várjuk tőled.

HERZL Most?

HIMMLISCHST Most.

HERZL Mindent?

HIMMLISCHST Mindent.

HERZL Örök időnkig eltarthat.

HITLER Van időnk.

Csend

Túl hosszú a szünet, Heinrich!

Sebesen mozog, a többiek együtt mozognak vele, beszorítják Micit egy sarokba, tollak röpködnek, egy utolsó kotkodácsolás, aztán felbukkan Himmlischst, kezében lóbálva a megfojtott, megkopasztott madártetemet. Gretchen, aki meg akarta gátolni Mici meggyilkolását, elvonszolják a tiroli tahók. Hitler ráönt egy fazék barna festéket. Himmlischst bedobja Micit a tűzhelyen álló serpenyőbe, sőt, borsot, vaját és zsemlemorzsát kerít. Mici nemsokára sisteregni kezd

HIMMLISCHST Ma tyúkkotletet szolgálok fel önöknek Mici-módra, izletes vérszósiban, vadasan. A tyúkmell kotletként való elkészítéséhez a tyúkot a hátára fektetjük, fent a szárnyánál bevágjuk a húst, leválasztjuk az izületeket, majd erősen megragadva kitépjük a szárnyat és vele együtt a fél mellett. Ugyanezt elvégezzük a másik oldalon is, aztán óvatosan lefejtjük a húsról a bőrt és levágjuk a szárny alsó részeit, majd a húst kiklopfoljuk, ahogy a kotletet szokás, és a kicsontozott szeleteket szalonnával és majorannával vajon kisütjük. No és hogyan kell a tyúkot levágni és előkészíteni? Levágni úgy kell, hogy a két szárnyánál fogva a nyakát hátrahajlítjuk, és a fejhez minél közelebb megfelelő mélységű vágást ejtünk, úgy, hogy kibuggyanjon a vér. Vér, vér, sok-sok vér, ha nem vérzik, mit sem ér. Ezután következik a kopasztás és a perzselés. A nyakon ejtett vágáson át kivesszük a begyet és a géget, majd mutatóujjunkkal a test belsejébe hatolva leválasztjuk a belső szerveket a mellől és a háttól. Ezután a tyúkot megfordítjuk, a fartól kiindulva oldalról felfelé vágást ejtünk, kimetsszük a végbélnyílást, és ezen a lyukon keresztül kitépjük a szívet, a májat, az epét és a gyomrot, ügyelve közben arra, nehogy az epe megsérüljön. az egész művelet sikere azon múlik, hogy ki ne fakadjon az epe. Most elválasztjuk a májtól az epét, és mindent, ami zöldes, levágunk, majd pontos vágással felnyitjuk a gyomrot, kifordítjuk, kiürítjük, és lefejtjük a belső hártját. Ügyeljünk rá, hogy a lábakat a térdizületnél kell levágni! Aztán kivájjuk a szemeket és erővel letépjük a csőralsó részét; komoly erő kell ide, másképp nem mész semmire! Most következik az állat megfelelő előkészítése, hogy jól mutasson és szilárd legyen! A tyúkot a hátára fektetjük, a combokat lefelé nyomva. Hosszú fűző-

vagy varrótúval, amelybe előzőleg vékony fehér cernát fűztünk, jobboldalt, az izületnél beleszúrunk a combba, és a tűt oly módon vezetjük át a testen, hogy a ba oldali izületnél bukkanjon ismét elő. Ezután a bal szárny felől a testen keresztül a jobb szárnyig szúrunk, majd az inakon és a húson át a farhoz. De most már nem folyhat a vér. Ha még mindig dől a vér, úgy az egész mit sem ér. Hogyan kell felfogni a vért, hogy meg ne alvadjon? A levágott állatot lábánál fogva magasba emeljük, hogy a seben át elfolyhasson a vére, a vért felfogjuk egy edényben, és ecettel elkeverjük, hogy meg ne alvadjon. Tovább makacskodni kár, aki makacs, pórul jár! Közben megsütjük a húst szalonnával és hagymával, szardellával, borókabogyóval, borssal és kakukkfűvel, a kakukkfűről meg ne feledkezzünk! A felfogott vért vörösborral elkeverve ráöntjük a húsról, és étvágygerjesztő módon felforraljuk! Elkeverve hús és vér - nincs, mi ennél többet ér. (Sir) Végső soron én is csak a kötelességem ?t teljesítem. A fiatal, ropogós húsu példányokat megszórjuk fenyőszurokkal, aztán leforrázzuk! Nem kimélem én saját magamat sem! Az öregebbeket természetesen fel kell akasztani, hogy porhanyósak legyenek!

HERZL Aki madarak égetésével kezd, emberek égetésével fogja végezni.

HITLER Kellenek még további érvek?

HERZL Nem kellenek.

HITLER Akkor fogj hozzá.

HERZL Hát igen, lehet, hogy ez a költészet értelme: szóval tartania gonoszokat, feltéve, hogy ébren maradnak. Legszívesebben azt mondanám nektek, hogy kinyalhatjátok, és ezzel zöld jelzést adnék a megfeszítésemhez. De egyrészt roppant kellemetlen elképzelni, hogy egy gonosz nyelv kóboroljon az alfelemen, ami pedig a megfeszítést illeti, no igen, a vértanúság természetesen fölöttébb attraktív, ki ne szeretné, hogy a világ egy vagy két könnycseppet hullasson, (Gretchenhez) de minnek; ha már nem lehet boldog a befejezés, legyen legalább róhejes. Akkor hát kezdem.

Hitler örömmel bólogat, csapkodja a combját

Kezdetben nem az ige volt, hanem a menekülés a valcerbe.

Mindannyian keringőznek, Herzl berohan a vécébe és magára zárja az ajtót

HITLER Törjétek fel az ajtót! Mi addig elvágjuk az útját.

Burleszküldözés á la Mac Senett. Herzt Gretchen és Halál asszony menti meg, aki két fess csendőr kíséretében megjelenik

HALÁL ASSZONY Finita la commedia.

HITLER Az meg mit jelent?

HALÁL ASSZONY A játéknak vége. Kövessen feltűnés nélkül.

HITLER Feltűnés nélkül kövessetek!

A KÍSÉRETE Nem, köszönjük.

Elpárolognak. A csendőrök megragadják Hitlert

HITLER Magammal vihetem a fogkefém?

HALÁL ASSZONY Csak tessék. Ott, ahová megyünk, csak fogak lesznek, haj, szemüvegek, tömések.

A csendőrök kivezetik Hitlert a vécébe

HITLER (megáll az ajtóban, Herzlnek) Csomagold össze a holmimat.

Halál asszony leül és rágyújt. Herzl körbecsoszog, összeszedi Hitler holmiját, és csomagolni kezd

HALÁL ASSZONY Befejezte végre a könyvét?

HERZL Nem akar befejeződni.

HALÁL ASSZONY Minden jó történetet a halál fejez be.

HERZL Magának aztán van önbizalma.

HALÁL ASSZONY Még mindig örökre kar élni?

HERZL Hát, ami azt illeti, a lehetőség nem éppen ellenszenves. Közlebb hozzád, Istenem csak kérek, ne túl közel.

HALÁL ASSZONY Szegény Schlomo, ha tudná, mi jön!

HERZL Arra kérem, tartsa meg magának.

HALÁL ASSZONY Az Uristen pedig így szól: fel fognak gyújtani téged. Minden zöldellő és minden kiszáradt fát elemészti benned a tűz. Lobogó lángja sohasem alszik ki. Elnyel minden arcot délen és északon.

Tűz, mindenütt tűz. És te irigyelni fogod az elhamvadó testeket, amelyeket szobatársad borít majd lángba.
HERZL Úgy kell neki. Meghódítani a világot? Gójoknak való mulatság. (Arca eltorzul, ahogy összegöngyöl egy pár bűdös zoknit) Zokni alkonyi félhomályban. Amilyen hülye vagyok, nem tudtam, hogy egynémely ember nem bírja elviselni a szeretetet.

Hitler visszajön a fogkeféjével meg a csendőrökkel, Herzl odamegy hozzá, begombolja a ruháját, levesz a hajtókéjáról egy pihét, letöröl az álláról egy kis fogkrémet

HITLER Hogy Shakespeare-t idézzem: most elégedett vagy, zsidó?

HERZL Hogy Shakespeare-t idézzem: igen.

HITLER Ez minden, amit idézni tudsz?

HERZL Nem. Elloptad a kabátomat.

HITLER Azt hittem, nekem ajándékoztad.

HERZL Ne vesszünk bele a részletekbe. Add át üdvözlőmet a férgeknek, és vigyázz, hogy meg ne hűlj.

HALÁL ASSZONY (Hitlerhez) Így kezdődik egy csodálatos barátság.

HITLER Biztos vagyok benne, nagyságos asszonyom, hogy nem fog csalódnai bennem.

El, feltűnően, Halál asszonnyal és a csendőrökkel. - Amikor Herzl végre magára marad, kiveszi a serpenyőből Mici maradványait, megmossa, kirakja egy pámahuzatra, és elmond egy kaddist a test felett. Egy sötét sarokból előjön Lobkowitz

HERZL Hol voltál?

LOBKOWITZ Itt, egész idő alatt itt voltam, csak elfelejtettél körülnézni. Micsoda Wienerwald-szag van itt! (Elvesz két combot, az egyiket odakínálja Herzlnek) Mondjak egy viccet?

HERZL Ne.

LOBKOWITZ Volt egyszer egy vámpír, aki fogta magát, belopózott egy hercegnő hálószobájába, és nyáladzva bemászott mellé az ágyba. A hercegnő felébredt, sikoltozni kezdett, és a magasba emelt egy ezüsthüvelyt, mire a vámpír elmosolyodott és azt mondta: „Ne törje magát, úgysem segít.”

Herzl nem nevet

Rossz vámpírt fogott ki. Egyél, fiacskám, akkor is, ha nem vagy éhes. Egyél, hátha meríthetsz némi erőt; igencsak szükséged lesz rá az elkövetkezendő években, amikor a cipőtalpak csattogása megint mennydörgéssé duzzad. Szükséged lesz rá.

Herzl eszik, fuldoklik, sír. Gretchen megcsókolja az orrát

LOBKOWITZ Na, végre.

VÉGE

Fordította: Kurdi Imre

